

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

M. J. ANTONISSEN, Firma S. LIESTING
Opgericht 1842
Handel in FRANSCH COGNAC's, LIMONADE SIROPEN en BUITENLANDSCHE LIKEUREN.
Hoofdkantoor: WAGENSTRAAT 144a, Telef. H. 900

Filialen:

FRED. HENDRIKLAAN 87, hoek v. W. v. Dijkveldstr. Tel. Schev. 315
LAAN VAN NIEUW OOST-INDIË 61, Tel. H. 6305
PRINS HENDRIKSTRAAT, hoek v. Kinsbergenstr., Tel. H. 6204
PAUL KRUGERLAAN, hoek Steinlaan, Tel. H. 1660.

INHOUD: Voor „Wismo Pranowo”. — Prijsvraag. — Feestgeschenken. — Tentoonstelling. — Systemen, in Ned.-Indië toe te passen, tot bevordering van de Inl. Kunstnijverheid. — Feuilleton. — Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Indië Weerbaar. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen. — Ingezonden.

De bijdragen moeten zijn getypt, of geschreven met een andere hand dan die van den steller.

Zij moeten op de eerste bladzijde voorzien zijn van een kenspreuk, en verpakt worden in dichtgelakt couvert, waarop het adres, met dezelfde hand geschreven als de bijdrage.

In datzelfde couvert moet in een afzonderlijk gesloten omslag gevoegd worden: een kaart of briefje met den volledigen naam en het adres van schrijver of schrijfster, die nergens anders uit het ingezondene mogen blijken. Op die kaart of dat briefje, zoodaer op den omslag daarvan, moet dezelfde kenspreuk als aan het hoofd van de bijdrage worden geplaatst. Dit laatste couvert of omslag wordt eerst na de uitspraak der jury geopend.

De beoordeeling geschiedt door een door het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West” benoemde jury.

Aan de best geoordeelde, en voor opvoering geschikt geachte bijdrage wordt door het Hoofdbestuur uitgekeerd:

een hoofdprijs van f 250. (twee honderd en vijftig gulden),

en aan de in de tweede plaats als het best en geschikt geoordeelde;

een tweede prijs van f 100. (een honderd gulden).

De Vereeniging behoudt zich het recht voor, om de bekroonde bijdragen in haar orgaan: *Het Koloniaal Weekblad* op te nemen.

De niet voor een prijs aangewezen bijdragen staan weder ter beschikking van de stellers.

Het Hoofdbestuur,

- C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorzitter.
- R. ZUIJDERHOFF, Onder-Voorzitter.
- E. F. GROOSS, Secretaris.
- A. A. C. HARTING, Penningmeester.
- Prof. Dr. J. F. VAN BEMMELEN te Groningen.
- Mevrouw M. TEN BOSCH-BOSSCHER, 's-Gravenhage.
- J. P. TH. J. BRONDGEEST, Haarlem.
- J. H. CALMEIJER, Apeldoorn.
- Mevrouw Douair. Jhr. W. C. CLIFFORD KOCQ VAN BREUGEL-ROELOFS, Breda.
- T. GERDES OOSTERBEEK, Apeldoorn.
- L. A. H. LAMIE, Arnhem.
- F. E. LUITJES, Nijmegen.
- Z. G. PH. MARCELLA, Rotterdam.
- CH. H. MONOD DE FRODEVILLE, Leiden.
- Mevrouw J. E. VAN OEVEREN-VAN SCHAIK, Utrecht.
- H. W. SCHEUER, Leiden.
- Mr. Dr. C. F. SCHOCH, Amsterdam.
- C. DE VRIES, Amsterdam.

TENTOONSTELLING.

Den 30en November a.s. opent de N. V. Handelsmaatschappij De Bas en Co. eene tentoonstelling van de door haar vervaardigde marmarsteen voorwerpen in het gebouw 42 Bazarstraat, hoek Anna Paulownastraat.

De firma heeft besloten de entrées te bestemmen voor het Roode Kruis in Ned. Oost-Indië.

In verband met dit liefdadig doel hoopt de afd. 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West”, dat vele harer leden er heen zullen gaan, niet alleen om het pachtmateriaal te doen bewonderen, maar ook om een flink bedrag aan het Roode Kruis te kunnen afdragen.

Eene commissie, bestaande uit de heeren: F. Fokkens, oud-resident, Fred. Hendriklaan 58; Dr. C. R. H. Rombouts, oud-off. v. gez. O.-I. L., Laan van Meerdervoort 401;

J. A. Soetens, oud-hoofdoff. O.-I. L., Secr. Oost en West, afd. 's-Gravenhage, Laan van Meerdervoort 187;

A. A. Keuchenius, oud-agent Javabank, Sweelinckstraat 142;

B. v. Hengel, oud-kapt. O.-I. L., hoofdamt. P. en T., Galvanistraat 4; heeft zich bereid verklaard tot in ontvangst name van bedragen van hen, die verhinderd mochten zijn de tentoonstelling te bezoeken, maar toch aan het goede doel wenschen mede te werken.

De tentoonstelling is geopend van 30 November tot en met 5 December van 10 v.m.—4 n.m.

De entreeprijs bedraagt f 0.50 per persoon.

FEESTGESCHENKEN.

Evenals andere jaren, heeft „Boeatan” in Heulstraat 17, den Haag, weder een fraaie Sint-Nicolaas-uitstalling gemaakt van Inlandsche kunstnijverheid en huisvlijt-artikelen, welke niettegenstaande de minder gunstige tijdsomstandigheden, zeer der moeite waard zijn om met belangstelling bezien te worden. Onlangs werden juist enkele kisten met allerlei nieuwe voorwerpen uit Ned.-Indië ontvangen. Menigeen zal er zeker 't een en ander naar zijn gading vinden, geschikt voor geschenken bij 't naderend Sint Nicolaas- of Kerstfeest.

Voor „Wismo Pranowo”.

De tot heden ingekomen bijdragen, ten behoeve dezer door Kartini's Zuster, de Regents-echtgenoot te Tegal, op te richten huishoudschool voor Inl. meisjes, tot een bedrag van f 650.50, zijn verleden week bij schriftelijke overmaking door de Ned. Handels Mij. overgemaakt aan mevrouw de Raden-Ajoe Raden Mas Adipati Ario-Reksonegoro.

Bij de laatste vermelding in ons weekblad ten bedrage van f 645.50, was nog niet verantwoord een postwissel van f 5 van A. D. E. A. te 's-H.

Met ingenomenheid vernamen wij, dat mej. K. Ament een deel van de opbrengst harer voordrachten en tentoonstellingen betreffende Ind. kunst en muziek, ook voor dit doel beschikbaar zal stellen.

Meerdere bijdragen van andere zijden zullen alsnog zeer welkom zijn.

Red.-Comm.

De Vereeniging „Oost en West”, gevestigd te 's-Gravenhage, stelt de gelegenheid open tot deelneming aan de volgende

Prijsvraag.

Een tooneelstuk van één, twee of drie bedrijven, waarin op den grondslag der erkenning van de algemeene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het besef van de saamhoorigheid van oost en west, in 't bijzonder met betrekking tot Nederland en Nederlandsch-Indië van den aangroeienden geest van toenadering tusschen de verschillende rassen, de erkenning van de behartiging van elks belang als een gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het gedachtenleven van oosterling en westerling; waarin valt in te lasseten de goede werking tot bovengenoemde doeleinden van vereenigingen als die van „Oost en West”.

Behalve dat het stuk, natuurlijk, in het Nederlandsch geschreven moet zijn, is de schrijver overigens geheel vrij aangaande vorm en indeeling van het stuk, den aard van het onderwerp, den tijd in welken en de plaats waar het stuk speelt.

Bijdragen van deelnemers worden ingewacht bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur der vereeniging „Oost en West” te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, uiterlijk in Juni 1918.

Holl. van H. M. de Koningin.

O. C. L. VOSVELD,

Opticiën - Instrumentmaker.

Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Holl. van H. M. de Kon.-Moeder

Systemen, in Nederlandsch-Indië toe te passen, tot bevordering van de Inl. Kunstnijverheid.

De praktische, sociaal-economische, technisch-artistische bevordering van de Inlandsche kunstnijverheid in Nederlandsch-Indië zal, wil die kunstnijverheid geleidelijk en op een goeden grondslag zich ontwikkelen tot een belangrijk volksbestaansmiddel, voor een groot deel moeten overgelaten aan het Inlandsche particuliere initiatief en wel volgens het bijna overal geldende hoofdbeginsel, dat de verheffing van de kunstnijverheid voor het volk behoort te geschieden door het volk.

Dat initiatief zal moeten uitgaan van een goed georganiseerde *Inlandsche vereniging*, welke over geheel Nederlandsch-Indië haar afdelingen of groepen heeft en voor de uitvoering harer maatregelen op den steun en de medewerking kan rekenen van een algemeene, van Regeeringswege in te stellen nijverheidsbevorderingsdienst, die als een onderdeel van het Departement van Landbouw en Nijverheid de leiding neemt van het groote werk, hetwelk tot het hierbovenaangegeven doel door de vereniging tot uitvoering te brengen is.

Deze voorstellen zijn niet alleen voor kunstnijverheid, maar ook voor nijverheid, huisvlijt, ambacht en kleinindustrie geldig.

Van de organisatie en de taak van de met elkander samen te werken particuliere verenigingen en Gouvernements-nijverheidsbevorderingsdienst worde hieronder een korte uiteenzetting gegeven.

De Inlandsche nijverheidsvereniging in Nederlandsch-Indië wordt vertegenwoordigd door een bepaald aantal overal verspreid wonende Inlandsche hoofden, die als hoofdbestuurders der vereniging bij Gouvernementsbesluit worden erkend, terwijl bij de oprichting der vereniging in de statuten wordt opgenomen: 1°. dat het hoofd van den Gouvernements-nijverheidsbevorderingsdienst voorzitter is van de vereniging; 2°. dat het dagelijksch bestuur hiervan, bestaande uit den voorzitter en eenige andere hoofdbestuurders gevestigd zijn ter plaatse, waar de nijverheidsbevorderingsdienst is opgericht. Dit aandeel van de Regeering in den opzet van een vereniging wordt aan gegeven naar het voorbeeld van de *Sächsische Landesstelle für Kunstgewerbe*, te Dresden en is m. b. i. noodig, om een krachtige werkzaamheid der vereniging te kunnen verwachten. Ook voor de z.g. *Industrieforeningen* te Kopenhagen, de nijverheidsvereniging te Boedapest, de *Verband deutscher Kunstgewerbevereine* te Berlijn heeft gepaste inmenging-tevens-medewerking van Staatswege als een goede prikkel voor de ontwikkeling van het particuliere initiatief tot heilzame gevolgen geleid.

De Gouvernements-nijverheidsbevorderingsdienst in Indië zou op ongeveer dezelfde wijze georganiseerd moeten zijn als het *Gewerbeförderungsamt* voor Oostenrijk, het technologische nijverheidsmuseum te Boedapest, het *Landesgewerbeamt* voor Pruisen, de *Gewerbeförderungsanstalt* für die Rheinprovinz te Keulen.

De officieele erkenning van de vereniging door gouvernements-aanstellingsbesluiten, waarin tevens

FEUILLETON.

Wandeltochten door de Preanger.

Uit het leven van een tuingeëmployeerde.

(Vervolg).

Nu, dan zou eindelijk onze lange tocht een aanvang nemen! Onderwijl vertelde de tjamat ons, hoe het kwam, dat hij op het afgesproken uur niet ter plaatse had kunnen zijn. Kort voor hij van huis vertrekken wilde, werd hem een padi-diefstal bericht, en had hij daarvoor eenig schrijfwerk te verrichten.

De zon stond reeds hoog aan den hemel, en stak zooals zij dat bij voorkeur in de tropen doen kan. Wij reden stapvoets, den hoofdweg volgend, die van Tjibadak over Tjipetir leidt naar het zuiden, naar zee. Tot het gehucht Tjikidang is de oude weg reeds verbeterd of omgelegd; van hieruit verder bleef hij nog onaangevoerd. Bij de eerste bocht, voorbij het opzichtershuis, heeft men een driesprong van wegen. Op dit punt komen ook tevens drie ondernemingen samen. De theeaanplant Tjimonjet of Genténg, een afdeling van de onderneming Tjisalak, ziet men rechts van den weg, vóór ons, hier westelijk strekt zich de Gutta-Percha-onderneming Panjindangan uit, behoorende aan de gelijknamige maatschappij, gevestigd te 's-Gravenhage; terwijl links, naar het zuiden toe, de afdeling Tjikidang van de Gouvernements-Gutta-Percha-onderneming Tjipetir haar plantsoenen bij de twee overige aansluit. De Halimoen, de hoogste berg uit den omtrek, verheft zich aan den horizon westelijk, zijn breeden voet verloopend in ravijnen. Wij namen van den driesprong den tak, die naar het zuiden voert, tevens de grens volgend tusschen de ondernemingen Tjikidang en Panjindangan.

voor elk bestuurslid de verwachting uitgesproken is, dat hij de vraagstukken van algemeene en plaatselijke nijverheidsbevordering onder de oogen zal zien, zal voor de overal verbreid wonende vertegenwoordigers der vereniging een niet geringe impuls wezen, om ieder voor zich, als president eener door hem te stichten afdeling of groep propaganda te maken, leden aan te werven, bij het dagelijksch bestuur voorstellen te doen en in eigen verenigingsressort maatregelen te nemen, welke leiden kunnen tot den vooruitgang der kunstnijverheid in het algemeen en den bloei der vereniging in het bijzonder.

Geen andere uitgaven heeft de Regeering voor het werk der op die wijze door haar te steunen en aan te moedigen vereniging, dan a. de reis- en verblijfskosten, welke den officieel erkende hoofdbestuurders zouden kunnen worden toegezegd, wanneer zij van hun standplaats reizen om een groote bestuursvergadering bij te wonen, die bijv. eens in de 5 jaren afwisselend op verschillende hoofdplaatsen gehouden zou kunnen worden, ten einde de ontwikkeling van de nijverheid in het afgelopen vijfjarige tijdvak te overzien en voor de verdere bevordering algemeene of bijzondere maatregelen aan te geven; b. de subsidieering van de door de particuliere vereniging opgerichte, hieronder te noemen instellingen tot praktische bevordering der Inlandsche nijverheid.

Deze voor het Gouvernement zoo weinig kostbare organisatie, waarvan de details hier uit den aard der zaak niet worden omschreven is er naar gericht, niet alleen om van het op een gezonde basis te vormen Inlandsche initiatief praktisch te doen uitgaan, maar ook om hoofden en volk gaandeweg het begrip bij te brengen, eigen pogingen aan te wenden tot de ontwikkeling hunner nijverheid.

De officieele erkenning van de hoofdbestuurders geeft aan de vereniging een voor de uitbreiding en krachtige werking hiervan onmisbaar cachet. Die hoofdbestuurders, propageerend, leden wervend in eigen kring, maatregelen nemend, voorstellen doend, zijn, gelijk hierboven reeds in het kort aangegeven is, voorzitters van zooveel afdelingen of groepen der wijdvertakte vereniging, afdelingen, die met het dagelijksch bestuur, waarvan het hoofd van den nijverheidsbevorderingsdienst voorzitter is, in verbinding blijven. Tusschen Staat en volk wordt daardoor een zeker contact gevormd door het intermediair van de genoemde vereniging, en zoo kan door het van de nijverheidsbevorderingsdienst uitgaande, voortdurende toezicht het particuliere initiatief in het rechte spoor worden gehouden, terwijl toch Staatsbemoeienis in deze aangelegenheid slechts tot zoover wordt uitgestrekt, waar het commercieele belang begint, dat geheel aan de vereniging wordt toevertrouwd.

Dit op deze wijze in elkander grijpen van de organisaties eener officieele en van een particuliere instelling heeft, behalve de geringe kosten nog de groote voordeelen: 1°. dat het particuliere initiatief naar een gezond beginsel van Regeeringswege wordt aangemoedigd, 2°. dat het leidende hoofd der gouvernements-instelling maatregelen kan aangeven, die in het algemeen of plaatselijk belang van de nijverheid, door de afdelingen en groepen der vereniging kunnen worden uitgevoerd, 3°. dat daartoe en ook voor andere aangelegenheden, de Inlandsche nijverheid betreffende, een rechtstreeksche briefwisseling naar verschillende deelen van Nederlandsch-Indië

Deze weg, naar Inlandsch model vervaardigd, loopt nergens, dan slechts bij toeval, vlak; het is een gedurig stijgen en dalen. Hij vormt de kortste verbinding tusschen de dorpen Tjikidang en Tjigelong, dit laatste gelegen aan de rivier de Tjitarik, een zijtak van de Tjmandiri. Spoedig waren wij het gehucht Panjindangan doorgetrokken met zijn weinige huisjes; met zijn steilen, na regen gladden weg, als voorproef van wat ons te wachten stond; met zijn administrateurshuis, dat de hebbelijkheid heeft, den voorbijganger steeds zijn rug toe te keeren; en verder, heel beneden, zijn vijver, aan de onderneming toebehoorend, een afgedamd ravijn, dat, dank zij de vele zware plasregens, wel spoedig in een moeras zal zijn herschepen.

Onze escorte bestond hier nog uit acht man, te weten: zes dragers voor de meegebrachte benodigdheden en vooral niet te vergeten twee ambtsbekleeders, die de waardigheid van den tjamat moesten hoog houden.

Een groot half uur na den aanvang van den tocht, bereikten wij het met nog geen tien huisjes vertegenwoordigende vlek Tjareuj, waarna uitgestrekt bosch en wildernis het verdere gedeelte van den weg, tot Tjigelong toe, in zich besloot. Heerlijk koel, onder het bladerendak der boomen, na het warme eindje door de zon, zetten wij onzen rit nog langzamer dan tot nu voort, vanwege de oneffenheden van het terrein, en dankten wij onzen genius voor de droge wegen, die hij ons ditmaal bezorgd had. Deze, zooals meestal in de weinig bevolkte streken der binnenlanden, waar uiteraard het verkeer gering is, waren met gras begroeid, dat door heerendienstplichtigen kort gehouden werd. Een smal paadje, midden op den tamelijk breeden weg duidde aan welk gedeelte daarvan gewoonlijk door de voetgangers betreden werd. Links van ons strekte het bosch zich uit, dat tegen de hoogte opklom, en gevormd was uit betrekkelijk jonge boomen en een gewirwar van kreupelhout, wat in verbond met doornige rotanpalmen en andere lianen tot doordringen niet uitnodigde. Alleen rechts van den weg was het van tijd tot tijd mogelijk tusschen de boomen door het zonderling dooreengeworpen landschap te zien, dat, ook voornamelijk met kreupelhout en jong bosch begroeid, zich

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleening

Prolongatie - Deposito - Cheques

Safe-Inrichting.

C. J. WEGENAAR,

ARTS.

Inwendige en Tropische Ziekten.

Spreekuur 1-2 uur 's nam.

Verhulststraat 47. :: Den Haag.

TELEFOON 205.

Schill & Capadose

Hofstraat 17 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO's, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

Middelbare School v. Handel en Administratie.

LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSTRA.

Modemagazijnen

F. L. VAN BOMMEL

Prins Hendrikstraat 104-106

Moderne Blouses

en Bontwerk.

Huis van Vertrouwen.

kan plaats hebben, zonder de tusschenkomst in te roepen van Europeesche of Inlandsche bestuursambtenaren, 4°. dat praktische maatregelen, welke leiden kunnen tot het verkrijgen van een volksbestaansmiddel in commerciële zin, niet van gouvernementen wege, maar door de particuliere vereeniging worden bekostigd, 5°. dat door het Departement van Landbouw en Nijverheid officieele adviezen over aangelegenheden, welke de bevordering, algemeen of plaatselijk, van de Inlandsche nijverheid betreffen, gevraagd kunnen worden aan die vereeniging door tusschenkomst van den voorzitter, die immers hoofd van den gouvernementen-nijverheidsbevoorderingdienst is, 6°. dat die erkenning en zulk een samenwerking niet alleen aan de vereeniging in het oog der Inlandsche bevolking een groot gewicht geven, maar ook voor de hoofdbestuurleden redenen zullen vormen om voor het aangegeven doel krachtig arbeidzaam te zijn.

Van de taak nu der beide genoemde instellingen wordt hieronder een schema aangegeven.

Die taak n.l. behoort te omvatten:

A. Voor de particuliere vereeniging.

I. Het oprichten van een groote, algemeene kunstnijverheidswerkplaats (naar het voorbeeld van de Wiener Werkstätte te Weenen, of de Deutsche Werkstätte für Handverkkunst te Hellerau), die onder beheer van Europeesche deskundigen staat, (technische, artistieke en commerciële leiding), en waar veelzijdige arbeid tot juiste, veelzijdige toepassing der Inlandsche kunstnijverheid verricht wordt, waardoor deze niet als tot nog toe slechts curiosa oplevert, maar vooral voor de inrichting van het woninginterieur in algemeenen zin belangrijk wordt, tengevolge waarvan als van zelf zoowel het binnenlandsch als het buitenlandsch debiet zich vergroot. In de verschillende werkafdeelingen voor toegepaste vlecht-kunst, weefkunst, batikunst, hout- en metaalbewerking, meubelmakerij, ceramische kunst, lederbewerking en grafische kunsten, zou onder leiding van genoemde deskundigen met Inlandsche nijveren gewerkt moeten worden, voor wie de ateliers dan tevens als praktische scholen zouden fungeren.

In de juiste toepassing van de Inlandsche kunstnijverheid in het nuttig maken hiervan tot meubel-leering en versiering van het huis, in het doen samengaan tevens van handwerk met massaproductie, ligt een groote factor voor haar krachtigen sociaal-economischen, technisch-artistieken bloei.

Aan de werkplaatsen zouden show-rooms en verkooplokalen verbonden moeten worden met later ook in het buitenland te stichten filialen;

II. het oprichten van een algemeene, kleine werkplaats met verkooplokalen (naar het voorbeeld van de Forening for Svensk Hemslojd te Stockholm en van de Norske Husflidforening te Christiania) voor de vervaardiging van huishoudelijke artikelen (gevlochten huisraad, voorwerpen van hout, keukengerel, dagelijksche kleeding enz.).

Terwijl de sub I bedoelde, groote werkplaats door artistieke toepassing zoowel het binnenlandsch als het buitenlandsch debiet tracht te vergrooten, heeft de kleine werkplaats alleen de uitbreiding van het binnenlandsch debiet ten doel, en bindt zij tengevolge van logische arbeidsverdeling en door ratio-

neele verbreiding der vervaardigde producten, ook door den invloed, dien zij onder het volk krijgen kan, van zelf den strijd aan tegen den import van tal van huishoudelijke artikelen uit Europa.

Ook deze instelling zou geleid moeten worden door Europeesche deskundigen op het gebied van technisch en commercieel beheer.

III. Het oprichten van centrale vak-etablisseminten en wel voorloopig voor de sociaal-economische ontwikkeling van de vlecht-kunst, de weefkunst, de kantvervaardiging, later ook voor andere onderdelen van kunstnijverheid (naar het voorbeeld van de organisatie van M. Jesurum te Venetië, de k.k Lehr- und Versuchsanstalt für Korbflechterei und verwandte Techniken te Weenen, de k.k Anstalt für Frauenindustrie te Weenen, de Orszagos Magyar Hazupari Izovetseg (huisindustriebond) te Boedapest, het centraal instituut voor Silezische borduurscholen voor Pruisen), elk etablissement met om zich heen verspreide, aangesloten nijveren en praktische vak-schooltjes, die zijn bestellingen uitvoeren.

Van het centrale hoofdetablissement, welks doel is de producten van vlecht-, weef- of kantvervaardigingskunst aan de markt te brengen, en dat zich dus voor een onderdeel van nijverheid of kunstnijverheid specialiseert, gaat dan de de artistieke, maar tevens de commerciële leiding uit; de praktische vakschooltjes, in de centra van vlecht-, weef- of kantvervaardigingskunst zijn dan eigenlijk de ateliers, waar onder technisch toezicht de bestellingen van het hoofdetablissement worden uitgevoerd.

Zoo noodig, kan de algemeene groote werkplaats sub I bedoeld, voorwerpen uit deze centrale vak-etablisseminten betrekken.

Door het bestaan van goed beheerde, groote en kleine werkplaatsen en vak-etablisseminten zal het mogelijk zijn, niet alleen om de kunstnijverheid geleidelijk en evenredig aan de behoefte aan kunstnijverheidsvoorwerpen te ontwikkelen, maar ook om gaandeweg bestellingen in het groot te doen uitvoeren, hetgeen voor de krachtige uitbreiding van huis-vlijt een vereischte is.

IV. Het steunen van afzonderlijk en in coöperatie arbeidende nijveren door het verstrekken van voor-schotten, werktuigen en materialen, waardoor tevens een bepaald toezicht op den arbeid der nijveren noodig is.

V. Het oprichten daarvoor van magazijnen, waaruit de verstreking plaats heeft.

VI. Het organiseren van loterijen van kunstnijverheidsvoorwerpen (naar het voorbeeld van Kopenhagen, Stockholm, Christiania en Boedapest).

VII. Het houden van plaatselijke en wandelentoonstellingen, jaarmarkten (zie hetgeen in het rapport over de organisatie van de Leipziger Messe is meegedeeld); het organiseren van voordrachten, het uitschrijven van prijsvragen.

VIII. De uitgave van een eigen tijdschrift.

B. Voor de Gouvernements-nijverheids-bevoorderingdienst.

I. Het beheer van een z.g. „arbeitendes Museum” (vide o.m. hetgeen in het rapport van het Dusseldorfsche kunstnijverheidsmuseum is meegedeeld), waarvan krachtige werking en praktisch nut behoo-

zaakt van onze paarden te stijgen; en dezen aan den teugel houdend, daalden wij naar de rivier af. Tusschen de grootere en kleinere brokken steen door, waarmee de weg als bezaaid lag, vorderde het eenige behendigheid om te dalen, zonder met de voorhoeven onzer paarden gevoelig kennis te maken. Daar een overbrugging van de Tjitarik te zware kosten met zich voeren zou, zoo moesten wij ons nog behelpen met de oude overvaart. Op dit punt is de rivier vrij smal, zich wringend tusschen steile oerwouden, geheel begroeid met struikgewas en varens. De stroom, in zoo'n smalle bedding vervat, is, zooals zich denken laat, zeer snel, en geeft een sterk bruisend, soms donderend geluid. Beide oevers waren verbonden door lange rotan-stengels, die eenige malen in elkaar gestrengeld waren. Daaraan was de pont bevestigd, bestaande uit een paar lagen aaneenverbonden bamboestokken. Niet bogend op sterke mering van het gevalletje, vaart men u bij hoog water niet over, vreezende voor herhaling van zoo menig ongeluk, als nog versch in het geheugen ligt. Donderend, rotsblokken en ontwortelde boomstammen meesleurend in haar vaart, toont dan de Tjitarik haar kwaadsten luim, en gebiedt u, haar niet in den weg te treden. Het borrelt en kookt dan op dit punt. Nu echter toonde zij welwillendheid, slechts een weinig grommend.

Eén voor één werden wij nu overgetrokken met onze paarden, die bij dit ongewoon bedrijf aan touw en breidel rukten. De prijs voor de overvaart bedroeg één cent per man, de paarden meegerkend. Geen al te groote belasting dus, en wij heetten gul bij de betaling van een kwartje. Aan den overkant gekomen, moesten wij den steenachtigen, traspgewijs in den bijna lood-rechten wand uitgehouwen zigzagweg op naar boven, waar wij al spoedig in het gehucht Padjagan kwamen, en voor de balé-dessa onze paarden aan toesnellende inlanders overgaven.

Wij waren warm geworden van het eindje duchtig stijgen. De zon scheen ook zoo fel. Wat heerlijke uiting is toch zoo'n balé-dessa!

(Wordt vervolgd).

G. JANSSEN $\frac{1}{2}$ Janssen & Coenen

DEN HAAG,
v. Merlenstraat 79,
Tel. 6388.

AMSTERDAM,
Tel. N. 1339.

Oost- en West-Indische Uitrustingen.

Leverancier van verschillende Stoomvaartlijnen.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.

Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

HEINEKEN'S
Glazenwasscherij

STOOM JALOUZIEËN- EN ROLLUIKENFABRIEK

Fabriek van Geschilderde
: Gordijnen :
in meer dan 500 dessins
KLENUS' Stofzuigmachine

Hof- en Rijksleveranciers
'S-GRAVENHAGE

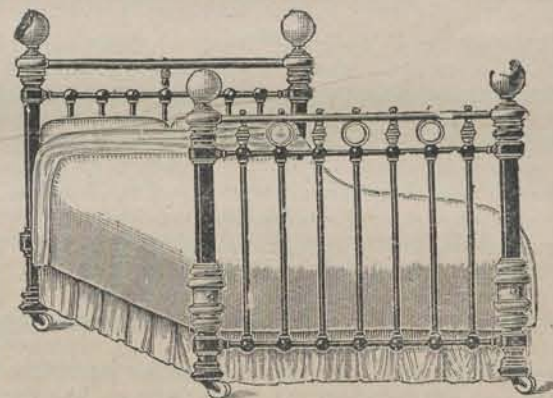
Kettingstraat No. 6 - Telefoon 2478

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinssestraat.

TELEFOON 2535.

DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

Adverteeren doet verkoopen.

ren uit te gaan, aan te geven in de navolgende punten.

II. Het organiseren van cursussen in speciale nijverheids- en kunstnijverheidsvakken, waarbij vooral voor de technische ontwikkeling deskundigen uit Europa voor korte tijden zullen moeten worden aangesteld (bijvoorbeeld van de modelbedrijven en wandelcursussen van het Gewerbeförderungsamt in Oostenrijk).

III. De aanschaffing en verstrekking van werktuigen, die door de particuliere vereeniging besteld worden.

IV. Het instellen van een technisch-artistieke inlichtingsdienst.

V. Het verstrekken van modellen en voorbeelden, zoowel aan instellingen van speciaal onderricht en coöperatieve werkplaatsen als aan afzonderlijk werkende nijverden en andere belanghebbenden.

VI. Het beheer van demonstratieve werkplaatsen en showrooms (zonder verkoopplaatsen), aan het museum te verbinden.

VII. Het aanmoedigen van het coöperatiestreven onder de nijverden (vide hetgeen in het rapport over de Genossenschaften is meegedeeld), het beschikbaar stellen van premies en medaljes voor goed werk.

VIII. Het houden van temporaire en wandeltoonstellingen als die van het Deutsche Museum für Kunst in Handel und Gewerbe te Hagen, en het organiseren van voordrachten.

IX. De bemoeienis met de regeling en de organisatie van de jaarmarkten, door de particuliere vereenigingen op verschillende plaatsen te houden.

X. Het beheer van een kunstnijverheidsbibliotheek.

XI. De verspreiding van populaire literatuur en teekeningen, betrekking hebbend op kunstnijverheid, de verspreiding van patronenboeken, enz.

XII. Het toezicht op al het onderwijs, betrekking hebbende op handenarbeid.

Wat het kunstnijverheidsonderwijs betreft, voorlopig kan dit zoo praktisch mogelijk gegeven worden in de hierboven vermelde werkplaatsen en cursussen; eerst wanneer de groote en kleine werkplaatsen en de centrale vaketablissemten in krachtigen bloei zijn en met tal van praktisch bekwame nijverden arbeiden, zal aan de oprichting van een speciale kunstnijverheidsschool gedacht kunnen worden.

De aandacht dient hier echter gevestigd te worden op de bepaalde opleiding, gelijk die in Denemarken, Zweden en Noorwegen, Frankrijk, België en Engeland den nog jeugdigen leerling van de lagere school ambitie geeft voor het handwerk, een opleiding ingericht tot het bijbrengen van elementaire kennis, noodig voor de latere beoefening van handwerk in 't algemeen (ambacht, vak, huisvlucht, nijverheid of kunstnijverheid).

„Tous tournent le dos au travail manuel”, schrijft de heer Victor de Vogel (in zijn werk: „L'école primaire supérieure technique”), die daarvan de organisatie van het onderwijs de schuld geeft. „Ils recherchent l'emploi, la fonction, la place.

Bien des philosophes, des sociologues, des économistes avaient clamé contre le mépris des mains calleuses l'exode des plébéens vers la bureaucratie. On a préparé de la sorte d'excellents commis, pas un seul ouvrier. Non seulement on n'a pas porté remède au mal, mais on l'a aggravé dans des proportions considérables.”

Ongeveer hetzelfde valt voor Nederlandsch-Indië te constateeren. Onder de tegenwoordige omstandigheden drijft ook het lager Inlandsch onderwijs aldaar, hoe goed het ook moge wezen, nog te veel naar de richting van de administratieve betrekking.

Noodzakelijk is het, aan den jongen Inlander, die de lagere school bezoekt, de allereerste voorbereiding voor het handwerk te geven, de „culture manuelle”, welke bij hem den lust, de ambitie voor het handwerk in algemeenen zin doet ontstaan en dus het groote, bijna algemeene streven naar het verkrijgen van een administratieve betrekking belangrijk zou doen verminderen.

De vorming van die ambitie en van aanleg en handenvaardigheid tevens behoort reeds vroegtijdig plaats te hebben en wel op de lagere school, echter niet tijdens, maar buiten de gewone schooluren, dus bijv. dagelijks van 2—4 uur 's middags en naar het voorbeeld van de Jugendkunstkursus te Weenen, de Knabenzeichenschule, verbonden aan de kunstnijverheidsschool te Crefeld, de „écoles primaires supérieures techniques” in Frankrijk en België en de „centres of manuel instruction” in Engeland.

Zij zou kunnen geschieden in een eenvoudigen cursus voor de elementaire kennis van algemeenen handenarbeid, welke cursus zou kunnen worden overgelaten aan het particuliere initiatief van Inlandsche onderwijzers, voor wie een normaal cursus aan de betrekkelijke opleidingscholen zou moeten worden ingesteld, om hen geschikt te maken, ook in die elementaire kennis van handenarbeid les te geven.

Om de uitgaven van dezen algemeen in te voeren maatregel niet te hoog te maken, zou te bepalen zijn, dat slechts een toelage op het traktement gegeven wordt aan diegenen onder de Inlandsche onderwijzers, die op eigen initiatief en met medewerking van de bevolking een zoodanigen cursus aan hun school weten te verbinden. De schoollokalen zouden hun daarvoor gratis in gebruik moeten worden ge-

geven, terwijl de uitgaven voor eerste inrichting van den cursus, van Regeeringswege betaald zouden moeten worden.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Voor Soerabaja vragen gewichtige plannen voor omlegging der spoorweglijnen een beslissing. De Gemeenteraad van Soerabaja en de S.S. zijn met elkaar in botsing gekomen over de vraag, welke plannen de beste zijn. Waar het hier een werk betreft van meer dan 10 miljoen, en waarbij de belangen van den handel en het verkeer ten nauwste betrokken zijn, verdient de zaak ook in ruimer kring aandacht.

De groote grief, tegen de S. S. geopperd, is dat er bij het opmaken der plannen niet voldoende rekening gehouden is met de „meeningen van de directe belanghebbenden”, waartoe verschillende wegen open stonden, aldus de schrijver van een ingezonden stuk in het Soer. Handelsblad.

„Wel werden door dien dienst alle kwesties grondig bestudeerd en nauwkeurig overwogen, doch zal „daarbij”. — aldus de inzender van het stuk, — „als gevolg van den centraliseerende geest en de „autocratische leiding van den S. S. dienst niet veel „plaats zijn geweest voor van die leiding afwijkende „meeningen.

„Eén uitzondering op den boven geschetsten regel „is echter aan te halen.”

Bedoelde uitzondering, waarover aanstonds meer, vormt de voorgeschiedenis van de tegenwoordige plannen.

Door de heeren Kraus en de Jongh was een plan ontworpen, dat in het kort hierop neerkomt, „dat „een groot emplacement Kalimas, waarheen alle te „Soerabaja aankomende treinen ongestoord kunnen „doorloopen, door een verhoogde brug over de Kali- „mas (ca. 7.5 M.) met den oostelijken oever wordt „verbonden, ongeveer bij het emplacement Prins „Hendrik, met doorgaande verbinding met Goebeng. „De stadsverbinding wordt hierbij vrijwel geaban- „doneerd, hoewel dit plan wel plaats biedt voor het „behoud van het station Kotta.”

In de maand Mei 1912 zond de wd. chef van Exploitatie der S.S.-O. L. met de aanteekening „spoed” „achtereenvolgens aan de Handelsvereeni- „ging, de Kamer van Koophandel en Nijverheid en „den Gemeenteraad van Soerabaja „„eenige op- „merkingen over den bouw van een brug over de „„Kalimas, zooals deze is aangegeven in het haven- „„ontwerp der heeren Kraus en de Jongh” met „verzoek daaromtrent de meeningen dier lichamen „te hooren.

„In die „„opmerking” ” werd aangetoond, dat „een brug over de Kalimas uit den boeze en heele- „maal niet noodig was, indien slechts de verbinding „Goebeng-Kalimas omhoog werd gebracht met via- „ducten over Pasar Besar en Boengoeran, en werd „verduubeld.”

De Handelsvereeniging antwoordde, „dat ze zich „geheel kon vereenigen hiermede. De Kamer van „Koophandel koos den gulden middenweg en achtte „een onderzoek noodig, of de brug werkelijk niet uit- „voerbaar was, daarbij voegende, dat bij een keuze „tusschen genoemde oplossingen haar het verhoogen „en verdubbelen van de lijn Goebeng-Kalimas het „meest urgent voorkwam.”

Met deze adviezen, den Gemeenteraad van Soerabaja aangeboden, met de opmerking, dat het onderzoek door de Kamer van Koophandel gewenscht aangaande den bouw der brug zoo lang zou duren, dat daardoor het meest belangrijke werk, n.l. de bouw der viaducten op den achtergrond zou worden geschoven, verklaarde de Raad zich te kunnen vereenigen, doch ook een viaduct te Passer Toeri noodig te achten.

Dit geschiedde in 1912 met spoed, opdat op de begroting voor 1913 de noodige gelden konden worden aangevraagd. In het laatst van 1915 — wel wat laat dus — openbaarde zich in den Soer. Gemeenteraad ontstemming „over het onkundig laten van dat lichaam met de door de S. S. ontworpen en in begin van uitvoering zijnde plannen van spoorwegombouw.”

Toen na eenig geharrewar, door den Hoofdinspecteur S. S. te Soerabaja met de technische en uitbreidingscommissie uit den Gemeenteraad een samenkomen plaats had — 28 April van dit jaar — kwam de Gemeente met een nieuw plan, dat voornamelijk hierop neerkomt, dat het geen verbinding door de stad voorstelt, doch het verdeelplacement kiest tusschen Wonokromo en Sepandjang, „van waaruit „met wijde bogen ten Oosten en Westen om de stad „heen, verbinding wordt verkregen via het Oost- „waarts verplaatste station Goebeng met Prins Hen- „drik (en Pekoelen) en via een nieuw Centraalsta- „tion bij Passer Toeri gelegen, met het emplacement „Kalimas; het station zou hierbij vervallen, terwijl „een verbinding Kalimas-Prins Hendrik, voor bizon- „de gevallen te gebruiken, over een brug over de „Kalimas à niveau is gedacht.”

„In groote lijnen komt het S.S.-plan hierop neer, „dat een groot rangeer- en verdeel-emplacment is „geprojecteerd bij Plosso Gedeh; van het bestaande „station Goebeng uit, gaan twee sporen naar het sta- „tion Kotta, terwijl van Plosso Gedeh uit door mid-

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Laat Uwe woning Electrisch Verlichten

(hetzij voor eigen rekening of voor rekening der Centrale)

bij de

N.V. Electro-Technisch Bureau

v.h. W. HAAXMAN & Co.,

gevestigd te AMSTERDAM, Singel 176.

Bijkantoren: DEN HAAG, Piet Heinstraat 29.

NIJMEGEN, Ziekenstraat 2.

ZEIST, 2e Dorpsstraat 32a.

INGENIEURSBEZOEK GRATIS.

HET INDISCH RESTAURANT in Amsterdam is

Hôtel PHILADELPHIA

Leidschekade 94.

Dagelijks van 12 tot 8 uur.

Pension per dag vanaf f 4.- Tevens Europeesche Keuken

Exploitant van het Indisch Huis op de Ten- toonstelling de Vrouw 1813-1913. A. VISSCHER.

BLANCHISSERIE DE BRUXELLES

(Firma J. A. STAUTENER). Fondée 1890.

te Klasse Wasch- en Strijkinrichting
Uitsluitend fijn lijf- en tafelhoed

's-Gravenhage - Tollensstraat 75/7 - Tel. H 873

Instituut ROELIJN

Jan v. Riebeeckstraat 88 - 's-Gravenhage

Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.

Machineschrijven

Stenografie

Talen

Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE

. GRATIS VERKRIJGBAAR

„del van de bestaande verbinding door de stad”, welke verhoogd en verdubbeld wordt, het belangrijk uit te breiden emplacement *Kalimas* is te bereiken.

De Hoofdinspecteur kante zich tegen het Gemeentepan op grond, dat de Gemeenteraad zich in 1912 voor den viaductenbouw en de verdubbeling van de lijn *Goebeng-Kalimas* had uitgesproken en de kwestie van de overbrugging der *Kalimas* vrijwel aan den S. S.-dienst had overgelaten.

De Gemeenteraad echter heeft in 1912 principiëel instemming betuigd met een onderdeel van de thans aanhangige plannen, omdat de daarin voorgestelde verkeersverbetering toejuiching verdiende; omtrent de brug over de *Kalimas* werden van de S. S. geen verdere inlichtingen ontvangen.

„Dat de Gemeenteraad na kennisname van de volledige plannen van de S. S. nog niet eens van de overwegingen, waarop een vroeger behandeld onderwerp, de brug, verviel — zich voorbehoudt een oplossing te zoeken in andere richting, is alleszins te billijken”, aldus de inzender. Hij wijst er echter op, dat, waar de Handelsvereniging en de K. v. K. zich nu partij zullen moeten stellen door een van beide plannen te kiezen, er tot nu toe verzuimd is aan te toonen, dat het eerste plan, dat van de havenontwerpers *Kraus-de Jongh*, niet is uit te voeren of in onderdeelen onoverkomelijke moeilijkheden oplevert. En dat nog wel, terwijl dit plan, opgemaakt door mannen van wereldreputatie, de groote verdienste heeft belangrijk goedkoop te zijn dan de andere plannen.

De inzender, die een nadere bestudeering zou wenschen door een commissie, door de Regeering benoemd, die gehouden zal zijn alle „belanghebbenden bij haven- en havensporen-exploitatie te hooren”, schrijft verder:

„Indien bij dezen stand van zaken tot uitvoering van een der plannen zou worden overgegaan, komt dit ons onverantwoordelijk voor. Het algemeen belang eischt, dat het beste wordt gekozen: iedere vergissing hierbij is kostbaar en als zoodanig van meer belang dan eenige vertraging in de uitvoering der werken, welke alleen de moeilijkheden voor het stadsverkeer wat langer zal doen bestaan.”

In een noot van den Hoofdredacteur onder het ingezonden stuk wijst deze er op, „dat het eigenlijk verwondering wekt, dat de S. S. niet reeds vroeger de benoeming van een dergelijke commissie heeft uitgelokt.”

Hij wijst er verder op, dat het plan *Kraus-de Jongh* het goederenvervoer niet door de stad laat geschieden, en dat het gunstig gelegen station *Soerabaja-Kotta* behouden zou blijven, wat met het Gemeentepan niet het geval is.

Hij meent, dat er tusschen het S. S.-plan en het Gemeentepan een oplossing moet te vinden wezen en vermoedt, dat die oplossing wel eens het plan *Kraus-de Jongh* zou kunnen blijken te zijn, zoodat hij, evenals de inzender van het stuk, aandringt op de benoeming van een commissie van belanghebbenden en deskundigen en hij spreekt er zijn verwondering over uit, dat de S. S. niet reeds de benoeming van een dergelijke commissie uitgelokt heeft, terwijl hij opmerkt, dat het in deze zaak opvalt, dat zoo groote uitgaven, als waarom het hier gaat, eigenlijk aan de beslissing van één man schijnen overgelaten te worden.

De laatste berichten uit Indië meldden reeds — zie het vorig nummer van dit blad — dat door de Handelsvereniging te Soerabaja aangedrongen is op het instellen van een commissie.

Uit de O. I. Mail.

Aardbeving in den Oosthoek.

De Ind. bladen van 11 en 12 Sept. j.l. vermelden, dat te Semarang een hevige aardschok werd gevoeld die zich heeft voortgeplant tot Soerabaja, waar de aardbeving werd gevoeld. Verwoestingen zijn aangegicht o.m. te Kertosono.

Volgens de *Loc.* het ergst te Kesoegihan, waar vijf tot zes honderd Inlandsche woningen zijn ingestort. Er is veel materiele schade. Men spreekt in totaal van tonnen.

Te Maos zijn drie personen door vallende steenen gewond. De bewoners van steenen huizen verblijven dag en nacht in haastig gemaakte barakken of spoorweg-wagens.

Te Toeloengagoeng is een chineesche woning ingestort. De woning van den assistent-resident Eyken is zoodanig gescheurd, dat instorten elk oogenblik werd verwacht.

Te Blitar zijn opleiding- en normaalschool ernstig beschadigd. Verschillende ondernemingen op Klot hebben veel schade aan goedang en huizen.

Het „Smeroe-fonds” bood hulp aan.

Djambi.

De laatste officieele telegrammen uit Ned. Ind. melden gelukkig, dat in Djambi thans alles rustig is. De *Javabode* van begin Sept. j. l. schrijft:

„Het is thans zeker, dat Saroeoelangoen is afgevoerd en wel door circa 1000 man, die in een zelfde uniform van eigen kleeding waren gekleed. Vrouwen en kinderen werden gespaard en naar men zegt, ook de Chineezzen.

Men heeft hoop, dat Moeara Bangko nog steeds

veilig is. De divisie-kommandant van de gewapende politie van de Westkust is er, dwars over de bergen, met een viertal brigades heengetrokken en zal, als alles goed gegaan is, er waarschijnlijk al zijn.

De controleurswoning te Moerara Tambesi, waar de opstandelingen zich verschanst hadden, is door de macht onder den resident genomen. De opstandelingen lieten 50 dooden achter.”

Elders schrijft hetzelfde blad tot besluit zijner beschouwingen hierover:

„De Inlandsche bevolking heeft vaak grieven, welke zij voor het eerst tot uiting brengt door verzet en opstand.

Men heeft daarom niet alleen dat verzet te smoren, aan den opstand een einde te maken, men moet ook de grieven pogen te vinden, die tot een dergelijk optreden van de bevolking aanleiding hebben gegeven.”

Naar het blad verneemt, komt de controleur *A. R. Boele* uit Atjeh in plaats van den vermoorden controleur *T. Walter* in het Djambische.

De Zeevaartschool te Makassar.

De *Makassar* meldt, dat eerstdaags naar Menado een commissie van zee-officieren vertrekt voor werving van schepelingen voor de Zeevaartschool.

Het Gouverneur-Swart-fonds.

In Atjeh constitueerde zich eenigen tijd geleden een comité, dat zich ten doel stelde, gouv. Swart bij diens heengaan, dat destijds nabij scheen, een huldeblijk aan te bieden, zoo schrijft de *Deli Crt.* De gouv. had evenwel bezwaren tegen een hem persoonlijk te schenken aandenken, zoodat het denkbeeld gevormd werd, de voor het huldeblijk in te komen giften te bestemmen voor een studiefonds, waaruit in voorkomende gevallen geldelijke steun ware te verleen aan vooruitstrevende Atjehsche jongelieden, die zich ter hoofdplaats of elders voor een betrekking in gouvernementsdienst wenschen te bekwalen. Aan dit fonds zou de naam „Gouverneur Swart-fonds” gegeven worden.

Het lag aanvankelijk in de bedoeling, dat het comité slechts zou arbeiden binnen het gewest Atjeh, althans voorloopig. Echter is een aanbod van de deelnemers aan den auto-tocht naar Kota Radja, om ook deel te nemen in dit fonds, dankbaar aangenomen. Deze meenen hierdoor uitdrukking te kunnen geven aan hun waardeering voor de zoo hartelijke ontvangst daar, zoowel van autoriteiten als van particulieren. Een intekenlijst circuleert onder hen.

Sneltelegrafie.

De *Loc.* meldt, dat de proeven met sneltelegraphie totaal mislukt zijn. Semarang zal nu van deze verbinding uitgeschakeld worden, er komt een sneltelegrafische verbinding tusschen Batavia en Soerabaja per zeekabel tot stand.

Een nieuwe courant.

26 Augustus heeft te Semarang eene vergadering voor de oprichting van een nieuwe courant plaats gehad. 85 mille is bij elkaar, de resteerende 15 mille is verzekerd. Als president-commissaris treedt mr. *Hartman* op.

„Indië Weerbaar!”

Nu Indië zich weerbaar gaat maken, vrijwillig een uit Inlanders samengestelde militaire macht in 't leven gaat roepen, komt bij allen, die met de geschiedenis der „Oostindiaansche Maatschappij” eenigszins bekend zijn de herinnering boven aan de „orang mardika” ofte wel Mardijkers, waarvan de oude Indische publicaties vaak met waardeering gewagen.

Mardijkers, zoo vertelt ons de landsarchivaris te Batavia, dr. F. de Haan, in een hier te lande nagevoegd geheel onbekend, door overste Hooyer alleraardigst verlicht boekje „*De Portugeesche Buitenkerk*” (Batavia 1898), Mardijkers waren „swarten borgeen”, als „vrije swarten” onder de burgerij opgenomen, kriegsgevangenen, slaven der compagnie, die na eerst voor kost en kleeding te hebben gewerkt, bij goed gedrag ook traktement verwierven en daarmede de middelen om zich vrij te koopen; ook door bijzondere personen vrijgelatenen. Onder die „swarten” kwamen ook gelen, namelijk Chineezzen, voor. Tijdens het beleg van Batavia (1628) konden uit deze vrije lieden reeds twee compagnieën voetvolk gevormd worden, doch hun aantal nam vooral toe, nadat Malakka en de Portugeesche koloniën „om de West van Indië” in Nederlandsche handen waren gekomen. Ook in de Minalassa en de Molukken kende men de Mardijkers. Te Amboina is een kampong Mardika en Stavorius, die in 1775 het kasteel Victoria aldaar bezocht, passeerde „door een ranket van inlandsche burgers of Mardijkers, die voor de poort van het kasteel geschaard stonden.”

Zij, die officieren bij de Mardijker schutterij wilden worden, moesten „matelick” Nederlandsch kunnen spreken, en dat waren er niet velen, want de lingua franca toen ter dage, het medium van verkeer tusschen Europeanen en Aziaat, was het basterd Portugeesch. Ook Europeanen bezondigden zich in het huiselijk verkeer vaak aan het spreken van die brabbeltaal, waarvan o.a. ook Engelsche officieren, die ruim honderd jaar geleden onder Lord

BEËEDIGD EXPERT.

Inkoop van Oud-Indische Brillanten, Paarden, Juweelen, enz.

N. BLOM,

Nieuwe Heerengracht 25. Tel. Interc. 8320. AMSTERDAM.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
DEGELUK ONDERWIJS IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCHERKERK
38de NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij

voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHT BREMER SIGAREN
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

A. KOGELS & ZOON

Prinsstraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen

AVOND-SCHOENEN

brocat, zijde, goudleer en lak.

Wekelijksche verzendingen naar de Tropen.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte

Goederen. :: Stalen op aanvraag.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenstraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEL, FLANEL en KATOEN.

NIUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.

NIUWE ZENDINGEN ZIJDE UIT LYON.

Eng. en Fransche Stoffen v. Costumes en Tailor mades

EFFEN VELVETS, alle kleuren

55 cM breed 1.65 2.25 3.25 p. meter

110 cM breed 7.75 p. meter.

Echt Engelsch Seal Plush, Astracan.

Moderne Bontstellen. Mantels en Costumes.

Enorme keuze in elegante BLOUSES.

Adverteeren doet verkoopen.

Minto Java veroverden, in hun geschriften met weinig waardeering gewag maakten. In 1713, zegt Dr. de Haan, was het Nederlandsch bij de Portugeesche gemeente te Batavia zoo onbekend, dat van de honderd maar drie het verstonden.

De Inlandsche Christenen waren onder de Bataviatische Mardijkers sterk vertegenwoordigd. De Regeering en de Kerk deden alles om de uitbreiding van het Hervormde Christendom te bevorderen. De eerste schonk o.a. een geldelijke belooning aan ieder „Indiaans persoon”, die zich liet doopen, en kende aan Inlandsche Christenen het voorrecht toe, niet wegens schuld te mogen worden verkocht en in de ketting geklonken en de steun, die de Diaconie gaf aan hen die door ouderdom of anderszinds onbekwaam tot den arbeid waren, was mede een krachtige drijfveer ter bekeering. De kerk had zich o.m. ook beijverd te bewerken, dat deze Christenen zich „ook uytterlyck in hare babyten confirmeerden naer de maniere der Nederlanders”; wil men weten met wat gevolg — welnu, in 1705 werd van hen gezegd: „met een bespottelyke Portugeesche verwaantheyd gaan sy quansuys als wy op zijn Europeaens gekleet, doch meest zonder hembt, kousen off schoenen; met een kale doorlugtige rok daar gemeenlyk de flenters byhangen, en haar pikswart troni en poten zo aardig op afsteeken en pareeren als een quaksalvers aap, die met zijn beste pakje opgeschikt is.”

Als de lezer nu vraagt „van welke compagnie's schipper, van wat voor soldaenier of kaaiwerker is die beoordeeling?” — dan antwoordt Dr. de Haan: van Cornelis Chasteleyn, Raad van Indië, stichter der nog bestaande gemeente van Inlandsche Christenen te Depok, halfweg Buitenzorg-Batavia.

De Bataviatische Mardijkers hebben in alle oorlogen der Edele Compagnie, zoo in den Archipel als daar buiten wakker gevochten en daardoor den voorrang gerechtvaardigd, die hun boven andere Inlanders geschonken werd.

Ofschoon het cijfer der Mardijksche bevolking in de laatste helft der 18de eeuw te Batavia niet belangrijk daalde, werd het aantal hunner compagnien steeds minder; van zes kromp het tot vier, van vier tot twee, van twee tot één en deze laatste verdween ten slotte evenzeer, men ontdeek zooveel mogelijk de verplichtingen, die vroeger als eervol werden aangezien.

De nakomelingen der Bataviatische Mardijkers wonen te Toegoe, residentie Batavia en zijn meeren-deels Christenen.

Met de compagnie, lezen wij, werd de Mardijker gemeente groter en groter, met haar zonk zij dieper en dieper, en samen gingen zij onder.

Over de Mardijkers is hiermede niet 't laatste woord gezegd. Op pagina 50 van het hierboven besproken boekje deelt Dr. de Haan mede, dat 't zijn plan is over de Mardijkers een afzonderlijk opstel te schrijven. D. A. H.

Suriname.

Willem Lodewijk Loth. †

Toen het telegraphisch bericht van het overlijden van den heer W. L. Loth te Paramaribo tot onze kennis kwam, zeiden wij in ons nummer van 19 October, dat wij ons voorstelden terug te komen op den levensloop van dezen merkwaardigen Surinamer.

Loth werd in 1844 te Paramaribo geboren. In 1862 werd hij geadmitteerd als landmeter, daarna benoemd tot opzichter bij het Bouwdepartement. In 1875 volgde zijne benoeming tot gouvernements-landmeter, welk ambt toen werd ingesteld.

Het jaar te voren had hij deel uitgemaakt van de door Gouverneur van *Sypsteyn* benoemde commissie, die, onder leiding van den gouvernements-secretaris, *Mr. P. Alma*, onderzoek moest doen naar het voorkomen van goud in het Marowijne-gebied. Ter bevordering van de goud-industrie liet van *Sypsteyn* in het binnenland tracés kappen. Het eerste dergelijke boschpad zou van Brokopondo, de eerste stroomversnelling in de Boven-Suriname, loopen naar de Pedroesoengoevallen in de Marowijne. De met dit werk belaste luitenant der infanterie, *S. de la Parra*, werd ziek en Loth werd aangewezen om het aangevangen werk voort te zetten. Het gelukte hem de Marowijne te bereiken en door de voltooiing van den verbindingsweg een krachtigen stoot aan de goud-industrie te geven.

Een jaar later was hij weer in het binnenland, nu om een tracé te kappen van Brokopondo naar de Kleine-Saramacca. In 1878 kapte hij een tracé van de Tempati — een zijtak van de Commewijne-rivier naar de Suriname. Het daarop volgende jaar was hij weer aan het kappen tusschen de Saramacca- en de Suriname-rivier.

Van deze tochten vindt men uitvoerige rapporten in de Koloniale Verslagen en in het Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap (III, 159—166, III, 332—335, IV, 250—255 en V, 10—16.)

Laat ons hier mededeelen, dat deze ervaren woudlooper een kunstzinnig man was; in zijn jonge jaren was hij een ijverig werkend lid van het tooneelgezelschap Thalia te Paramaribo en wij herinneren ons, dat hij ook een der werkende leden was van het muziekgezelschap *Sempre Crescendo*, waar zijn vioolspel zeer werd gewaardeerd.

In 1885 vergezelde hij *Prof. H. Martin* op diens onderzoekreis in het stroomgebied van de Suriname-rivier (zie „*Westindische Skizzen*”, *Reise-Erinnerungen von K. Martin*. Leiden 1887).

In 1886 en 1887 zien wij hem in de kuststreek bezig aan een onderzoek tusschen Coronie en de Coppename-rivier en tusschen Coronie en de Nickerie-rivier, zware opdrachten, zooals ieder zal beseffen, die deze moerassige streken kent en weet hoe afschuwelijk de muskietenplaag er zijn kan.

In 1888 kapte hij — in verband met een aan hem en aan *Mr. H. Benjamins* verleende concessie tot aanleg van een tramweg van Paramaribo naar Saramacca — een weg van Paramaribo naar de in de Saramacca uitmondende Granjekreek.

Een tocht, waarover *Loth* met genoegen sprak, werd door hem in 1892 ondernomen, nadat het Lawageschil in ons voordeel was beslist. Hij had toen in opdracht tracés te kappen van de Lawa naar de Tapanahoni — de bronrivieren van de Marowijne — en van de Tapanahoni naar de Sarakreek, die in de Suriname-rivier uitmondt. Op dezen tocht ontdekte *Loth*, dat de Gonini-rivier uit twee takken ontstaat, waaraan hij den naam gaf van Wilhelmina- en Emma-rivieren. (Zie over dezen tocht het bovengenoemde tijdschrift 1893, 2e serie, deel X, blz. 73—87).

De resultaten van deze tochten verwerkte hij in zijne in 1899 uitgegeven kaart van Suriname op een schaal van 1:500.000. Bij de samenstelling van de Overzichtskaart van Suriname, in 1915 door het Departement van Koloniën uitgegeven, is o.a. ook van deze kaart gebruik gemaakt. Van zijne hand was in 1889 reeds verschenen een Kaart van Guiana, Engelsch, Nederlandsch en Fransch op een schaal van 1:1.000.000, met plans van de drie hoofdsteden.

Na een langen en werkzamen diensttijd kwam hij in 1898 met verlof in Nederland. Hier nam hij deel aan de beraadslagingen, die aan de „*Suriname-expeditie*” voorafgingen (zie blz. 2 van het voorwoord bij het „*Verslag der Coppename-expeditie*”, door L. A. Bakhuis, Leiden 1902) en maakte hij zich verdienstelijk door zijn medewerking aan de voorbereiding van de Nederlandsche West-Indische Tentoonstelling in 1899 in het Koloniaal Museum te Haarlem gehouden. Hij hield daar een lezing over Suriname en schreef voor den catalogus der tentoonstelling de „*Algemeene Inleiding*”. Van zijne hand verscheen in „*Eigen Haard*” van 12 en 24 Juni 1899 een artikel, getiteld „*Iets over de goudindustrie in Suriname*”.

In Suriname teruggekeerd, nam hij in 1901 deel aan de Coppename-expeditie onder leiding van Bakhuis, welke expeditie hij in Suriname krachtig had helpen voorbereiden, zooals hij ook bij de volgende expeditiën heeft gedaan.

In 1903 vergezelde hij den Delftschen hoogleeraar *Prof. C. J. van Loon* op diens reis naar het Lawagebied en kort daarna den heer *A. H. Berkhout* naar de Boven-Commewijne. Voor zoover ons bekend was de reis met *Prof. van Loon* zijn laatste tocht naar de binnenlanden.

Uit deze dorre opsomming blijkt, dat *Loth* als geen ander heeft bijgedragen tot de kennis van de Surinaamsche binnenlanden. Hoe sterk zijn gestel ook was, de vermoeienissen en ontberingen op deze reizen zijn niet zonder invloed op zijne gezondheid geweest. In de laatste jaren van zijn leven heeft hij veel gesukkeld en er onder geleden dat zijn werkkraft achteruitging. In zijne brieven aan ons klaagde hij daar dikwijls over. Trots zijn lijden vond hij nog kracht en lust om mede te werken aan de „*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*”, waarin wij zijn naam onder de medewerkers vinden.

Voor de schutterij te Paramaribo had hij groote voorliefde; hij werd haar commandant en vervulde deze functie vele jaren.

Jaren lang is hij ook lid geweest van de Commissie van Onderwijs te Paramaribo en in vele andere commissiën heeft hij de belangen van land en volk behartigd.

In 1912 nam hij ontslag uit den dienst. De regeering heeft zijne vele verdiensten erkend door zijne benoeming tot officier in de Oranje-Nassau orde en tot Ridder van den Nederlandschen Leeuw.

Vrijdag 29 September overleed hij zacht en kalm in den ouderdom van 72 jaar. Met *Loth* is een verdienstelijk man van ons weggenomen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Het Nationaal Congres. De *Kaoem Moeda* geeft hiervan een verslag. In verband met de in het vorige weekoverzicht vermelde bijzonderheden, werd het

NATIONALE

BOOMPJES 10 Levensverzekering-Bank ROTTERDAM

Instituut WOLTERS.

Surinamestraat 25 Den Haag

OPLEIDING H. B. S.,
GYMNASIUM EN LYCEUM.

C. G. J. WOLTERS.

ZUSTER J. C. ARBOUS

Chir. Pédicure.

Massagebehandeling ter voorkoming van
winterhanden en -voeten.

SCHUIJTSTRAAT 21.

SPREEKUR 2-4

P. M. BROEKMANS

LADIES AND GENTLEMEN'S TAILOR

16, 18, KONINGSPLEIN 20, 439

AMSTERDAM

SPECIAAL INGERICHT VOOR REPATRIEERENDEN

LEVERING BINNEN 24 UUR

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”

Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijtstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Op-
leiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

B. P. GENEMANS

VALERIUSSTRAAT 122 DEN HAAG TEL. 3376

Ondulation-Marcel
Manicure en Massage.

ATELIER VOOR HAARWERKEN.

vreemd gevonden, dat de eere-voorzitter, *Hadji Semanhoedi*, daaraan deelnam. Tachtig lokale S. I.-verenigingen hadden afgevaardigden gezonden, die 368374 leden vertegenwoordigden, vanaf Kotaradja tot Samarinda, Donggolo en Djembrana. Naar aanleiding van het voorstel tot oprichting van een Mohamedaansche kweekschool voor godsdienstleeraren en de daarop gevolgde besprekingen, werd in herinnering gebracht, dat vroeger in de Preanger veel meer aan het Godsdienstonderwijs werd gedaan dan nu. Vroeger gingen de kinderen van de Inl. ambtenaren eerst naar een *pesantren*, daarna naar een gewone school. Vroeger was er een groote trek naar de groote pesantrens in midden-Java. Toen het later zooveel gemakkelijker ging om de reis naar Mekka te maken, ging men ter bedevaart.

Een der sprekers gaf uit eigen ervaring een zeer prijzenswaardige beschrijving van het toenmalige leven in een Soendasche *pesantren*. Thans heeft de jeugd voor de *pesantrens* geen tijd meer. Reeds vroeg gaat zij naar de scholen om zoo spoedig mogelijk klaar te zijn, en om aan de behoefte van iets hoogers te voldoen, leest men Westersche boeken over theosophie, spiritisme, enz.

Waar de aandacht valt op allerlei onrecht en ongerechtigheid, vraagt men onwillekeurig naar *beroesen* van Gods rechtvaardigheid en liefde. Alle geloof wordt omver geworpen, dat niet op wiskundig bewijs gegrond is. Het onderwijs in de pesantrens is nu eenmaal gebrekkig en zal wel gebrekkig blijven, zoo lang in den bestaanden toestand geen verandering wordt gebracht. De leerlingen komen daardoor op dwaalwegen. Uit luiheid blijven zij in deze bedehuizen hangen. Ongetwijfeld moeten land en volk hierdoor geestelijk en economisch achteruit gaan.

Met het oog hierop werd voorgesteld, dat de S. I. in elke kampong met veel leden een bedehuis zou oprichten met één of twee beheerders, mede bestemd voor godsdienstige lezingen en waarin ook niet-leden kunnen worden toegelaten. Voorts werd de aandacht er op gevestigd, dat men zich meer aan de ziekenverpleging moest gelegen laten. Geschikte mensen moesten in verplegingsscholen opgeleid worden.

Daarna werden eenige voorstellen van verschillende lokale S. I. aangenomen, zooals: *a. Tebing Tinggi*: De Regeering te verzoeken de heerendiensten zoo spoedig mogelijk af te schaffen, daar de ingezetenen toch niet langer als slaven behandeld mogen worden. *b. Sitoe Bondo*. Id. de keur betreffende de bewakingsdiensten van de bevolking bij rietbranden. *c. Semarang*. Id. om officieel te bepalen, dat de Inl. ambtenaren op Mohamedaansche feestdagen vrijaf zullen hebben, desverlangd ook des Vrijdags van half twaalf tot half twee. Zelfs vroegen sommigen om een en ander ook verplichtend te stellen voor particuliere werkgevers. Maar hierop werd niet ingegaan, omdat de Inlanders zelf niet veel om dezen dag geven, gelet op de vele *toko's* en *waroengs*, die op dezen dag geopend blijven. *d. Sitoebondo en Soerabaja*, om de instelling van een dessaraad, waarvan de leden door de dessabewoners zelf te kiezen, en waarvan als voorzitter het dessahoofd zou fungeeren, opdat deze niet zelf alle zaken zou regelen. Hij zou bezoldigd worden uit de dessakas en niet meer uit de collecteloonen. Alle politiegezag zou hem verder ontnomen worden. De voorwaarde werd tevens gesteld, dat de S. I.-bemoeienis zou hebben bij de samenstelling van den dessaraad. *e. Semarang*. Om de S. I.-besturen toegang te verlenen tot de bureaux van de Gouvernements wervingscommissarissen, en toe te staan, dat zij zelf dienaangaande onderzoekingen doen. Aan de contractanten moest met hunne familie vrij verkeer worden verleend, terwijl de koeliedepots niet hermetisch gesloten mochten worden. (De afgevaardigde van Soerabaja had voorgesteld: opwekking van „energie” om tot daadwerkelijk verzet tegen de in deze uitgeoefende onderdrukking te komen).

Ook was er nog een voorstel om de Regeering te verzoeken in N.-I. te doen overkomen een *Sjeich Oel-Islam*. De voorzitter was van oordeel, dat de Regeering hiertegen wel geen bezwaar zou hebben. Een andere leider meende, dat zoo'n persoon, als onbekend met de noden der bevolking, hier niet op zijn plaats zou wezen. Hij vond het beter een Indiër te nemen, die gestudeerd had aan een Mohamedaansche universiteit en daarbij zijn blik had verward door het reizen in andere Mohamedaansche landen.

Aangenomen werd het voorstel van den Voorzitter om de Regeering te verzoeken, spoedig een wijziging te brengen in art. 111 van het Reg. Reglement en wel overeenkomstig art. 19 der Grondwet.

Een hoofdbestuurslid hield een voordracht, waarin Westkust van Sumatra veroorzaakt werden door het optreden der ambtenaren bij de inning der belastingen. Daarna werd een voorstel aangenomen, om de Regeering te verzoeken daarheen een Regeerings-Commissaris te zenden, om deze aangelegenheid te onderzoeken.

Ook werd een motie aangenomen om te verzoeken, het thans nog beneden peil staande dessa-onderwijs te verbeteren door het geven van ambachts-, landbouw- en handelonderwijs. De jeugd wordt thans vervreemd van de dessa en den landbouw en gaat te dwalende Jong-Inlanders.

Afgewezen werd, ondanks het gunstige praedivies van den voorzitter, het voorstel van Wlingi (Blitar): de Regeering te verzoeken aan de plaatselijke S. I.-besturen te vergunnen de maandelijksche afdelings- en districts-bijeenkomsten der bestuursambtenaren bij te wonen.

Mede werd afgewezen — en wel om „hooge politieke” redenen — een voorstel van Medan om den Sultan alle rechten op den grond te ontnemen en deze onder de bevolking te verdeelen.

Koetardjo stelde voor, om, in navolging van andere godsdiensten, gratis, op groote schaal Mohamedaansche geschriften te verspreiden, de ziekenverpleging ter hand te nemen en arme geloofsgenooten aan betrekkingen te helpen. Hierop werd niet ingegaan, mede van wege de hooge kosten, welke aan de uitvoering daarvan verbonden zouden zijn.

Besloten werd om maar voorloopig geld aan te vragen voor een Mohamedaansche kweekschool en dit voorstel aan te houden, totdat deze tot stand zou zijn gekomen, evenals een in verband met den verlangden *Sjeich Oel-Islam* in te stellen Raad van Schriftgeleerden.

De Voorzitter gaf ten slotte de gebruikelijke toespraken aan het adres der Regeering, van de pers en genoodigden, waarbij wederom getuigenis werd afgelegd van de onwankelbare liefde en trouw der S. I. jegens het N.-I. Gouvernement, en waarna Dr. Hazeu, de adviseur voor Inl. zaken, eenige woorden sprak om dank te zeggen voor hetgeen hij had gehoord en hulde te brengen aan de S. I., die thans onder de leiding stond van verstandige en ontwikkelde mensen. In 't bijzonder prees hij den Voorzitter, die met vaste hand het roer bestuurd. Hij beloofde al zijn best te doen om mede te werken tot het wegnemen der geuite grieven. De S. I. kan er vast op aan — zoo eindigde hij — dat de Regeering te allen tijde en van ganser harte het streven van deze vereniging steunen zal, mits zij op den rechten weg blijve, zooals tot dusverre.

De Opstand in Djambi. Deze schijnt een eigenaardig licht geworpen te hebben op de gestie van de S. I. aldaar. Er zijn personen en bladen, die aan deze vereniging de schuld er aan geven. Anderen beweren, dat de S. A. (*Sarekat Abang*), er achter zat. Weer anderen zeggen, dat de S. A. en S. I. eigenlijk één zijn. De zoo gesmade *Raden Goenawan* geeft nu in het *Bat. Nieuwsblad* een uiteenzetting van de S. I.-historie in Djambi, die z. i. aan de menschen „van het krachtpatsersregimé” natuurlijk niet welkom zal zijn: Een *Sarekat Abang* bestond er al vóór de regeering Djambi tot rechtstreeks bestuurd gebied maakte. Het was toen een organisatie, welke werd benut door de *panglima's*, *pahlawans* en vorstenfamilies. Deze vereniging is door den Djambikrijg als 't ware uitgedoofd; later evenwel kwam van de Oeloean Palembang iemand, die bekend stond onder den naam van *Hadji Gok*, afkomstig van Tandjong Radja, en met hem een Inlander uit de afdeeling Lahat, die de vereniging weer wat leven inbliezen. Toen werd door de Inl. ambtenaren de S. I. bekend gemaakt en plaatselijke S. I.'s opgericht, welke evenwel door de bevolking, die over 't algemeen niet veel vertrouwen heeft in die bestuursambtenaren — bijna algemeen niet uit Djambi afkomstig — niet best vertrouwd en „S. I.kompenie” werd genoemd. Daarom werd aan Goenawan, die toen in Palembang was, gevraagd naar Djambi te komen, om uiteen te zetten, dat het de echte S. I. was, die men wenschte in te voeren, een vereniging, die uit den aard der zaak op Sumatra meer een economisch karakter draagt en geen politiek of godsdienstig. Hij deed zulks en reisde door Djambi in de maand Februari. De S. A. evenwel bleef bestaan, als een politieke vereniging en deed hier en daar zelfs de S. I. concurrentie aan, maar vooral werd door hare leiders getracht voordeel te slaan voor die vereniging uit de S. I. Zoo werd den S. I.-leden wijs gemaakt, dat ze nu met een S. A.-leden moesten worden, enz. Wanneer men nu nagaat, dat het gros der Djambiërs nog zonder eenige ontwikkeling is en het voor handige leiders heel weinig moeite kost de menschen op een dwaalspoor te brengen, dan is het voor een ieder duidelijk, dat deze toelag wel gelukte. Bestuursambtenaren en particulieren, die van deze details niet weten, of er van wege de lasten liever niet van willen weten, scheren alles over één kam en spreken van de S. I., waarmee een klad wordt geworpen op de Javasche vereniging, die toch al zooveel moeilijkheden heeft door te maken, in een zoo onontwikkeld en achterlijk land als Ned. Indië helaas nog is. En natuurlijk is dit verwarring brengend en verhindert dit verdoezelen van de feiten, dat men een goed inzicht krijgt in de oorzaken van opstanden en kleinere onregeligheden.

De S. I. ter hoofdplaats Djambi werd door tegenwerking teniet gedaan; elders is onvoldoende toezicht geweest om haar van de politieke S. A. vrij te houden. Wanneer dan ook de S. I., in verband met dezen opstand wordt genoemd, is het, omdat de opstandleiders misbruik maakten van de organisatie der S. I. tot vervulling hunner wenschen.

De S. I. staat, als vereniging, daar geheel buiten, hetgeen zeer juist in de *Oetoesan Hindia*, het orgaan van den Voorzitter der C. S. I., werd uiteengezet. En het is — tegenover het gestook van de *Sumatra Post*, een uitstekende houding geweest,

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma
T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren
verkrijgbaar :

Moderne Kookkunst.

VERZAMELING

VAN

uitgezochte en beproefde Recepten, Opmerkingen over het toedienen der spijzen en wijnen, over het samenstellen van Menu's, opmerkingen over gereedschap, voorraad, enz.

BENEVENS RUIM

100 Afbeeldingen
van Opgemaakte Schotels

EN EEN

ALPHABETISCH REGISTER

BEWERKT DOOR

FRANÇOIS BLOM,

Cuisinier te 's-Gravenhage.

BEKROOND MET DE GOUDEN MEDAILLE

op de Voedings-Tentoonstelling te Parijs 1889

en de Kookkunst-Tentoonstellingen te

Antwerpen 1889 en 's-Gravenhage

1892 en met het Eere-Diploma

op de Tentoonstelling te

's-Gravenhage 1905.

8ste veel vermeerderde en verbeterde druk.

Prijs: ingenaaid f 3.00

gebonden - 3.50

van dien centralen voorzitter *Tjokroaminoto*, zich verantwoordelijk te verklaren voor alles, wat met zijn goedvinden en met zijn medeweten door de S. I. wordt gedaan. „De verantwoordelijkheid wordt dus niet ontlopen, doch met gerustheid aanvaard; maar men stelle dan ook de leiders niet verantwoordelijk voor moeilijkheden met heel andere oorzaken, gelegen in Buitenbezitting-politiek en wanbeheer. En over Djambi komen nu dingen los!” Alzo bovengenoemd blad.

In de *Darmo Kondo* vraagt een inzender, of het, in verband met de oprichting van de H. I.-scholen wel aan de behoeften voldoende kan worden geacht, dat op die scholen aan Javaansche kinderen het Javaansch niet in zoo volmaakt zin wordt onderwezen, als zulks het geval is op de specifiek Javaansche onderwijsinrichtingen. Een Javaansch onderwijzer geeft hierop antwoord: „Natuurlijk is dat voldoende, want het Javaansch is voor het Javaansche kind gemakkelijker aan te leeren dan andere talen; later, als het Javaansche kind de Hollandsche taal in voldoende mate heeft leeren schrijven en spreken, is pas de tijd daar, om hem het Javaansch zoo grondig mogelijk bij te brengen, teneinde Hollandsche lectuur in de eigen taal (het Javaansch) over te zetten.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Aanklacht. Volgens de *Tjhoen Tjhioe* zal de Luitenant der Chinezen te Bangil een aanklacht tegen genoemd blad indienen wegens eenige voor hem beleedigende artikelen. De *Tjhoen Tjhioe* teekent er laconiek bij aan, dat de Luitenant beter doet zijn ontslag te nemen, dan naar den officier te loopen.

Japansche Invloed. De *Perniagan* verwijst hiervoor naar het halfjaarlijksch „Economisch Overzicht van N.-I.” verschenen als no. 7 in de publicaties van de Afdeling Nijverheid en Handel, en neemt daaruit 't volgende over: Het is merkwaardig te zien op welke wijze de Japansche industrie zich gedurende den oorlog heeft kunnen ontwikkelen, hoe die industrie kans ziet met hare producten, niet alleen hier in Oost-Azië, maar ook in Australië en andere landen, de plaats van Duitschland en Oostenrijk voor een belangrijk gedeelte in te nemen. Vooral de invoeren uit Japan zijn in N.-I. zeer belangrijk toegenomen, zelfs nog meer dan die uit de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Japansche lucifers worden tegenwoordig in Engeland geïmporteerd. De handel in het Japansche fabrikaat gaat voor een deel buiten de Europeesche importhuizen om, vooral op de Buitenbezittingen, en daarom bestaat er grond om aan te nemen, dat, ook na het sluiten van den vrede, de Europeesche importhandel dikwijls hevige concurrentie zal onderwinden van het nieuwe productie centrum: Japan.

De binnenlanden van Java worden druk bezocht door Japanners, die allerlei prullaria verkoopen..... en druk „zaken-doen” met de Sarekat-Islammers.

Volgens de *Malaya Tribune* liet de Japanner The Jamate, zich als volgt uit over den koop onzer koloniën door Japan: „Ofschoon staatslieden zich moeten onthouden een onnoodige sensatie te wekken door „het opwerpen van nieuwe politieke voorstellen, zal „de natie toch elk plan, strekkende het welzijn van „het Rijk, met vreugde begroeten. Daarom raden „wij het ministerie Okoema aan, om Nederlandsch „Oost-Indië te *koop*. Wij hebben tegen de Duitschers in Tsingtau gevochten, omdat wij de basis „van de Duitsche operaties in het Oosten wenschten „weg te nemen. Niet alleen in China, maar overal „in het Verre Oosten moeten wij Duitschland beletten „vasten voet te krijgen. China beloofde het „vorige jaar aan Japan, dat het geen zijner kuststrekken aan vreemdelingen zou afstaan en dus kunnen wij, wat de naaste toekomst aangaat, dienaangaande gerust zijn, maar wij voelen ons niet gerust met betrekking tot de Nederlandsche O.-I. bezittingen. Holland is in Europa een klein land. „Zijn macht is niet te vergelijken met die van „Duitschland. Prins Hendrik, de gemaal van Koningin Wilhelmina, was een lid van de regeerende „familie van Mecklenburg-Schwerin, waardoor de „Duitsche invloed in Holland sterk is. Thans is het „neutraal, maar de mogelijkheid bestaat, dat het „eens een deel zal uitmaken van den Duitschen „statenbond. Als Holland Duitsch wordt, zullen de „Indische bezittingen ook Duitsch worden. Duitschland zal een nieuw veld van 730.400 vierkante mijlen met 38 miljoen inwoners verkrijgen als basis „voor zijn operaties in het Oosten. Daarom bepleiten „wij den koop van deze eilanden door Japan.”

De schrijver wijst daarbij Amerika ten voorbeeld aan, dat de Deense West-Indische bezittingen kocht en haalt meer dergelijke voorbeelden aan. Daarna komt hij nogmaals tot de conclusie, dat Japan het voorbeeld van Amerika moet volgen en onze koloniën moet koop.

In de *Perniagan* geeft de redactie verder aan de Chinesche landeigenaren den raad om hunne landen niet aan de Japanners te verkoopen, maar daarentegen een algemeenen bond op te richten, om met gezamenlijk kapitaal uitsluitend Japansch personeel op die landen aan te stellen, zij 't ook, dat die Ja-

panners zwaar bezoldigd zullen moeten worden en hunne overtochtskosten betaald. Het B. B. zal dan wel de uitwerking daarvan ondervinden en raar opkijken. En daar Japan niet met zich laat spelen, zullen de meerdere kosten wel de noodige renten afwerpen.

Van Vreemde Koloniën.

De ommekeer in de Britsche Oriëntpolitiek.

Over dit onderwerp geeft Dr. W. Haas in de *Nachrichtenstelle für den Orient* van 4 November beschouwingen, waaraan wij 't volgende ontleenen.

De Eng. politiek genoot in Duitschland de roep van zich door vastheid van lijn te onderscheiden. Inderdaad is in de Eng. koloniale politiek van de 19e eeuw een groote lijn te vinden geweest, maar te stellig is daardoor het breken met de historische overlevering bij de nieuwe oriëntteering. Deze dagteekent eigenlijk van de vervanging van het ministerie-Balfour-Landsdowne, door Campbell-Bannerman-Grey in 1905.

De verhouding van Engeland tot Turkije is zoowel bij de vroegere als bij de tegenwoordige richting een integreerend deel van de algemeene staatkunde.

Disraëli zag in 't steunen van Turkije voordeelen voor dit land en voor Groot-Brittannië, zijn opzet was tegen Rusland gericht. Hetgeen hij voor Turkije deed maakte zóó diepen indruk, dat er daardoor tegenwoordig nog Turken zijn, die van Engeland hun heil verwachten.

De nieuwe koers, die door Grey ten volle tot uiting is gebracht, laat echter van die opvatting niets meer over. Hij stelt Turkije, 't Mohamedaansche rijk, op gelijk niveau als de andere Europeesche landen, in tegenstelling met Disraëli, die dit voor onmogelijk hield. Voor Grey is Turkije een rijk binnen zijn staatkundige grenzen; voor Disraëli was de sultan de ver-tegenwoordiger van den Islam, die toevallig ook in Turkije een omljnd gebied bestuurde.

Bij Gladstone werd 't denkbeeld al rijp om de Turksche regeering geheel uit Europa te verdringen, daar Rusland altijd den blik op Constantinopel gericht heeft, bracht dit tot een samen gaan in vijandschap tegen Turkije, waardoor de omzwenking in de verhouding dezer twee rijken kwam. Frankrijk sloot zich ook bij deze beweging aan.

Zoo kwam de kwestie aan de orde, Macedonië als een zelfstandige volkseenheid te laten optreden, Egypte los te maken van Turkije, e. m. a.

Dr. Haas erkent dan dat inderdaad voor het voortbestaan van Turkije als Europeesche staat eigenlijk geen reden overblijft, als men 't eenvoudig als een gewonen staat beschouwt. In de liberale gedachte der gelijkstelling ligt dus eigenlijk 't vonnis van Turkije als Eur. staat opgesloten. De mohamedaansche staat blijft vijandig tegenover de christen-rijken staan, tenzij men zijn monarch beschouwt als de heer van alle Mohamedanen, in en buiten Europa, ongeacht hunne nationaliteit. De Britsch-Fransche politiek wilde de nationaliteit zoo den voorrang geven, dat de Mohamedanen buiten Turkije zich geheel los moesten voelen van den sultan te Stamboul. De islamitische wereld moest in een zoo groot mogelijk aantal nationaal-staten versplinterd worden, zooals dit met de christenmaatschappij in Europa reeds 't geval is, met dit onderscheid echter, dat niet verwacht werd die mohamedaansche nationaliteiten tot zelfstandige staten te zien worden. Engeland en Frankrijk waren bereid er hun protectoraat over uit te strekken.

Deze richting bleef in Engeland zelf niet onaangevochten. Zoo werd zij door den voormaligen onderkoning van Indië, lord Hardinge, door den oriëntalist Ew. Browne en door M. Pickthall bestreden, maar dit leidde niet tot verbetering van 't regeeringsbeleid.

Duitschland heeft zich ten opzichte van Turkije, weer op 't door Engeland verlaten conservatieve standpunt gesteld. 't Schijnt hiervoor, volgens Haas, ook beter bestemd. 't Nationaliteits-principe heeft in D. niet zoo doorgewerkt als in de Romaansche landen. De staat geldt er als een wezen met eigen waardigheid en regeling, dat zich boven de individuen en volksonderdeelen voelt. Op analoge wijze vormt de islam, voor het bewustzijn zijner beleiders, een levende eenheid, die over allen heengrijpt, ongeacht ras of nationaliteit.

Dienstplicht in Australië.

Hoewel de volledige uitslag van 't referendum ook nu nog niet geheel vast staat, kunnen toch de totalen der stemmen vóór verplichten militairen dienst in Australië als 1042566, en tegen als 1110176 als vrijwel nauwkeurig worden aangenomen. De verhouding is dus ongeveer als 52 tot 55 geweest. Al is er een volstrekt verschil van 67610 stemmen geweest, in verhouding kan Australië ten opzichte van dit vraagstuk beschouwd worden als in twee gelijke kampen verdeeld te zijn.

Portugeesch-Nederlandsche ruil.

Eindelijk! Na heel veel geharrewar, veel uitstel, zooveel dat de vraag zich moest opdringen, wil de Portugeesche regeering eigenlijk wel de moeilijkheden oplossen, heeft, blijkens telegrafisch bericht van den gouverneur-generaal van N. I., op 1 November de overdracht plaats gehad van de wederzijdsche enclaves op Timor, bedoeld in het in 1904 reeds gesloten grensverdrag. 't Landschap Maucatar is van Nederlandsch nu Portugeesch gebied geworden, daarentegen zijn Noimoeti, Tahakay en Tamiroe Ailala onder ons bestuur gekomen. Ook voor 't politietoezicht en daarmede voor de rust van 't eiland is 't opheffen dezer enclaves niet zonder betekenis.

Grondstof voor papiervervaardiging.

Een toenemend gebrek aan grondstof voor de papier-nijverheid heeft in Frankrijk 't denkbeeld doen ontstaan, om daarvoor geschikt hout uit de houtrijke koloniën te bestemmen. Men ging verder en dacht

Bankierskantoor

van

LISSA & KANN

LANGE VIJVERBERG 3

's-GRAVENHAGE

Administratie van vermogens

Safe Deposit

Fröbel-inrichting en Handwerkschool

Internaat voor kinderen van 2—12 jaar.

De Perponcherstraat 134

Den Haag

Spreekuur: Maandags en Donderdags van 10—11^{1/2} en 2—3^{1/2} uur.

J. E. UBENS, Directrice.
M. UBENS.

Kledingmagazijnen P. VAN DEN BRUL

AMSTERDAM

DEN HAAG

GRONINGEN

HOORN

LEEUWARDEN

HILVERSUM.

ONZE GEMAAKTE

HEEREN-, JONGEHEEREN-
en KINDERKLEEDING

is BEKEND SOLIDE en munt
uit door Eleganten Pasvorm
en KEURIGE AFWERKING

Kleedermakerij van den eersten rang

AU BONHEUR DES DAMES

Piet Heinstraat 117

Telefoon 9066

DEN HAAG.

SPECIALITEIT dari

Kamedja

Tjelana

Kamedja tidoer

NJONJA²

KAIN² POETIH ROEPAH² dan KOUS².

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een
uitstekende handleiding om zich op
huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscurant gratis.

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107

Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed
en voordelig van nieuwe of Tweede-
hands Meubelen willen voorzien. —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

er over papierfabrieken in de koloniën zelf te installeren. Een artikel in „La Dépêche coloniale” van 31 October noemt dit een dwaling, die zeker op een mislukking zou moeten uitloopen. Hiervoor zouden ingewikkelde inrichtingen noodig zijn en bekwaame arbeidskrachten, die bezwaarlijk in de koloniën te krijgen zijn. De kosten zouden zoo hoog worden, dat de koloniale nijverheid niet zou kunnen mededingen met de Europeesche. De oplossing zal op een andere wijze moeten worden verkregen.

In de koloniën zal alleen de papierpulp gemaakt moeten worden. Het houtdeeg is gemakkelijk te maken en vergt geen groote vakbekwaamheid, de rivieren en zonden en als afvoermiddel en als drijfkracht voor de fabrieken zonder groote kosten in 't noodige voorzien. De verdere verwerking zou in de fabrieken in Europa moeten plaats hebben, evenals dit geschiedde met de Zweedsche houtpulp, waarvan de uitvoer sedert den aanvang van den oorlog verboden is. Alles zou dus voor 't moederland worden, zooals 't was voor 't intreden van de crisis, met dit onderscheid echter, dat de levering van de grondstof niet ten goede komt aan een vreemd land, maar aan de Fransche koloniën, en daardoor indirect aan Frankrijk zelf.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. 1)

Afl. 1 van deel 60 (1916). Veteeltkundige onderwerpen met betrekking tot de Inlandsche huishouding, inzonderheid op Java en Madoera. Lezingen, gehouden aan de Bestuurschool, in het cursusjaar 1915-16, door Dr. B. Vrijburg (vervolg). — De ontwikkeling van het financieel wezen der zelfbesturende landschappen op de Buitenbezittingen gedurende het tijdvak 1913-1915, door J. Roest. — Van een oude en een nieuwe bestuursvestiging ter Noordkust van Nieuw-Guinea, door C. Lulofs. — Het tuchtrecht bij de gewapende politie. Een belangrijke Regeeringsbeslissing, door C. Lulofs. — Bestuurscontrole op de inlandsche rijstcultuur ter Sumatra's Westkust, door W. Steinbuch. — De Mentawai-eilanden, naar een verslag van J. L. le Febvre. — De strijd tegen het opium. — Hoetan tjadang (bosch-reverse), door W. Verssluis en H. W. Stap. — Opheffing der gouvernementen koffiecultuur.

Tijdschrift voor Economische Geographie. Nov. 1916.

Ontwikkeling der nijverheid van Japan als een voorbeeld voor Nederlandsch-Indië. (Naar aanleiding van H. van Kol. De ontwikkeling der grootindustrie in Japan). — In de Lampongs, door Prof. Dr. G. van Iterson Jr. (Naar aanleiding van Dr. R. Broersma. De Lampongsche districten). — Djambi en de Sarekat Islam, door Mr. J. C. Kielstra. — Uit de Koloniale literatuur, door W. C. Muller.

De Tropische Natuur.

Jaarg. V. Afl. 9. Sept. 1916. Een tochtje in Zuid-Sumatra (met ill.), door A. J. K. — Thunbergi gibsoni S. Moore (met ill.), door M. Buysman. — Determinatietabel der op Java in het wild groeiende en gekweekte soorten van Thunbergia L. — Wat is samaca? (met ill.). — Het aquarium in Indië (slot), door J. Sybrandi. — Het conserveeren van dieren (vervolg), door E. Jacobson.

Mededeelingen vanwege het Ned. Zendinggenootsch. 1916. 4e stuk.

Hoe te prediken voor Heiden en Mohammedaan? door Dr. A. M. Brouwer. VII. De prediking en de godsdienst der hoorders. Tweede gedeelte. De godsdienst in Indonesië (vervolg). — Sadan'sche volksverhalen (Z. W. Midden-Celebes). Tekst, vertaling en aantekeningen, door A. A. van de Loosdrecht, Dr. N. Adriani en Dr. H. van der Veen. — Van Medan naar Padang en terug. — Belangrijke verschijnselen op Zendingengebied. (Het eerste Koloniaal Onderwijs-Congres. — De Rijsche Zending. — Djambi). — Literatuur-aankondiging.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Augustus 1916.

Het gouvernement en het particulier technisch onderwijs, door B. Volkers. — Bijdrage tot het onderwerp „Indië weerbaar”, door „Een verguisde”. — Onze Java-thee in het eerste halfjaar van 1916. Overzicht van Mr. H. J. Edwards, menager van het Thee-expert-Bureau te Batavia. Naar het Engelsch bewerkt. — De ziekten en plagen van welke de Europeesche cultuur van Ned.-Indië in 1915 te lijden hadden. — De internationale marktbeveging van chemische meststoffen. — Revue van voor landbouw en nijverheid in Ned.-Indië van belang zijnde onderwerpen uit dagbladen en tijdschriften.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 4 van deel 56 (1916). De anophelinen in Nederl.-Indië, door Dr. W. Schuffner en H. N. van der Heijden. — Eenige opmerkingen in zake de kritiek van Dr. P. C. Flu op het 1e kwartaalverslag 1915 van den dienst der pestbestrijding, door Dr. L. Otten. — Bijdragen tot de kennis der gevangenis-psychosen, door F. W. Theunissen. — Reflexatrophieën, door Dr. A. J. Salm en M. H. Knoch. — Replik, door Dr. A. J. Salm. — De dysenteriebacillen en de indeeling in groepen, door Dr. F. H. Hehewerth. — De bloedsuiker in de tropen en haar beteekenis bij het acclimatiseeren door C. D. de Langen en Dr. H. Schut. — Ervaringen met prophylactische chinineversterking, door S. H. de Granada. — Jaarverslag van 's Lands koepok-inrichting en het instituut Pasteur te Weltevreden over 1915, door Dr. A. H. Nijland.

Indisch Militair Tijdschrift. Augustus 1916.

Redactiewisseling (aftreden van W. Muurling en optreden van J. C. Pabst en G. A. Scheffer als redac-

1) De vele sedert het vorig overzicht ontvangen publicaties maken het — met het oog op de plaatsruimte — noodzakelijk om deze keer te volstaan met een eenvoudige inhoudsopgave.

teuren). — De herziene rechtspleging bij de landmacht (vervolg), door Mr. P. A. F. Blom. — Terreinvorstelling op kaarten (vervolg), door J. van Roon. — In den dienst vergrijps, door X. — Een enkel woord over de mate waarin zich de verschillende bevolkingsgroepen in ons leger verhouden op het gebied der criminaliteit, door J. Meihuizen. — Nog eenmaal „De gemengde Compagnie”, door G. P. Cheriex. — Eenige beschouwingen omtrent de verpleging bij de groote manoeuvres in 1915, door I. — Naar aanleiding van „Weerplicht voor Inlanders en samenstelling van de weermacht in Ned.-Indië.” (Orgaan der Ver. ter beoefening van de krijgswetenschap 1915-16, afl. 6), door P. — Een beginselkwesitie. Kan een officier ooit onder het commando staan van een onderofficier, door J. H. Goossen, met naschrift door H. Gramberg.

De Indische Mercur. 17 November 1916.

De taxatie van den suikeroogst 1916-17, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — De studie voor en de opleiding tot aspirant-houtvester bij het boschwezen in Ned.-Indië. Twee nieuwe regelingen, door A. te Wechel. — Bodemluchtverversching, door Dr. J. Westerdijk. — Onze koloniale landbouw, besproken door N. Wing Easton. — Proefstation voor Vorstenlandsche tabak, door P. Hondius Jz. — Algemeene vergadering van Rubberplanters op Sumatra. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, enz.

De Reflector.

1e Jaargang, No. 36. Weer een nieuwe partij, door F. H. K. Zaalberg. — Dr. A. A. Prange (directeur der H. B. S. te Soerabaja), door v. H. (met portret). — Uit het dagboek van een melaatsche (vervolg). — No. 37. Indië Weerbaar (met ill.). — Stovia (met ill.). — Een drama in de binnenlanden. — Kolonel en Mevrouw de Groot (met portretten). — Legende van de Perkoetoet.

No. 28. Opstand (in Djambi). — De Padangsche tentoonstelling 19-31 Aug. 1916 (met ill.). — De wonderbare redding. (Oostersche legende).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona. Augustus 1916.

Eenige cijfers betreffende de djatibosch op Java. V. Dunning in de houtvesterijen, door F. W. Sneyvangers. — Lose herinneringen omtrent het wild in de djatibosch van veertig jaren geleden, door A. E. J. Bruinsma. — Verbrandingswaarde van houtsoorten, door J. B. — Het boschwezen in de Buitenbezittingen, door H. J. L. Beck. — Het boschbeheer in de Buitenbezittingen, door L. J. van der Waals. — Boekbespreking. Nog eens: Is het boschwezen in Ned.-Indië op den goeden weg? door v. d. Bussche.

De Java-Post.

Jaargang 19016, No. 35: De taak van den katholieken leek in de Indische maatschappij (vervolg). — Reisindrucken van de Tenimberelanden (vervolg), door H. Geurtjens (zie ook No. 36 en 37).

No. 36. Indisch staatsbeleid. VII. Geen weerloos Indië, door J. Suys.

Indologenblad. 8e jaargang, No. 4.

Aanwijzing van candidaten Indische ambtenaren. — Het eerste Koloniaal Onderwijscongres gehouden te 's-Gravenhage, 28-30 Aug. 1916 (slot). — Boeddhisme en theosofie, door Fr. Beet.

Weekblad voor Indië.]

13e Jaargang No. 20. Het politiewezen in Indië (met ill.), door A. van Lieshout. — Indië weerbaar. Een dramatische dialoog met een blij-eindend slot.

No. 21. Demonstratie voor „Indië weerbaar te Soerabaja (met ill.). — Het vertrek uit Indië van kolonel en mevr. De Groot (met portretten). — De Padangsche tentoonstelling van landbouw, veteelt en inheemsche nijverheid (met ill.). — Een gedenksteen voor de Stovia (met ill.).

No. 22. De Gouverneur-Generaal en de havenwerken van Tandjong Priok (met ill.). — De meeting van Indië weerbaar te Batavia (met ill.). — De betooging te Semarang. — De regentsinstallatie te Modjokerto (met ill.).

De Handel. 1 November 1916.

De suiker, door J. Kleintjes, III. De suiker-cultuur in Nederl.-Indië. Beknopte geschiedenis. — Bereiding en verwerking van plantaardige vetten en oliën, door D. Ingerman (vervolg).

De Burgemeesters, door v. W. — De Indische Raden (Locale Belangen. 1 September 1916).

Zendings-conferentie vanwege den N. I. Zendingbond te Bandoeng, 19-27 Aug. 1916 (slot). (De Banner, 8 Sept. 1916).

Jaarlijksch verslag der school tot opleiding van Inlandsche artsen te Weltevreden over het schooljaar 1914-1915 (Batavia, Landsdrukkerij).

De voorgestelde wijziging der Indische mijnwet, door N. Wing Easton (De Economist, 15 Nov. 1916).

Reis van de Brs. Schumann en de Vries naar Katingan en Samba (Borneo). (Berichten uit de Zendingwereld, 15 Nov. 1916).

Kongress fur Bekämpfung der Helopeltis auf Java (Der Tropenpflanzer, Oktober 1916).

Verslag betreffende den dienst van het stoomwezen in Ned.-Indië tot ultimo 1914 (Weltevreden, Albrecht en Co.).

Nederlandsch-Indië's herstel in 1816, door v. A. (Onze Vloot, Nov. 1916).

Eine religiose Erweckung in Nias. (Berichte der Rheinischen Missions-Gesellschaft, Nov. 1916).

Gedachtenisrede over Indië's teruggave in 1816, door P. H. van der Kemp (Orgaan der Vereeniging „Moederland en Koloniën”, 1916, No. 3).

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON

GROENMARKT 27

TELEPHOON No. 2512

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □ □
□ □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

Kleermakerij UNICUM

Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPAREREEN
KEEREN

VERMAKEN

MODERNISEEREN

OPNIEUW VOEREN

OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers

STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)

van Dames en Heerenkleeding.

Bijz. geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.

Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348

'S-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

G. RANKE

REINKENSTRAAT 17 DEN HAAG
TELEFOON H. 4271.

*Effen en gestreepte Vijella's.
Fluweels. Flanellets.*

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL

E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
Telefoon 3213 DEN HAAG.

Levering van abonnementen op alle

Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften
en Modeplaten.

ADVERTENTIE-BUREAU.

Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.

LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.

(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

Hotel Pension INSULINDE

BANKAPLEIN 2

Tel. Interc. HAAG 1486

Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

Linnen-Naaischool „RUSTHOF”

Parkstraat 41-43, Den Haag.

Vervaardigt alle soorten Linnengoederen,

Uitzetten, enz.

VAN SEVENTER & PALUDANUS
KLEERMAKERIJ

Heerengracht 38

Telefoon 4214

Draagt onze reclame

COLBERT-COSTUUM

naar maat van f 35.—

Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel. Deel II. (Noordkust Sumatra; Straat Malakka; Straat Singapoera; Riouw- en Lingga-Archipel; Straat Banka; Oost- en Z.-O. kust Sumatra; Duizend-eilanden). Uitgegeven door het Ministerie van Marine. Vierde druk. (s-Gravenhage, Mouton en Co.).

Encyclopedie van Ned. West-Indië. Afl. 12. De volgende onderwerpen zijn er min of meer uitvoerig in behandeld: Verdragen (slot). — Verkeers- en vervoermiddelen. — Vermes (wormen). — Visscherij. — Volksgeneesmiddelen. — Vreemdelingen. — Vruchten en vruchtboomen. — Wapen. — Watervoorziening. — Wees- en boedelkamers. — West-Indische Huis (Het). Willemstad. — Zee- en landkaarten. — Ziekenverpleging. — Zoutwinning.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INANG.	AANTEKENINGEN.
Lid van den Raad van Justitie te Batavia.	3 Oct. 1916.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. C. A. Bergsma.

Klein-Notarisexamen.

De bij het Koninklijk Besluit van 12 Februari 1903 No. 130 (Staatsblad No. 54) ingestelde commissie voor het afnemen hier te lande van het zoogenaamd klein-notarisexamen, bedoeld in de artt. 16g tot 16n van het Reglement op het Notarisambt in Nederlandsch-Indië, maakt, ingevolge art. II van genoemd besluit, bekend, dat in de maand December aanstaande, op nader te bepalen dagen, aan de met verlof hier te lande vertoevende ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië gelegenheid zal worden gegeven tot het afleggen van bovenbedoeld examen, waarvoor een bedrag van f 30 (dertig gulden) verschuldigd zal zijn.

Zij, die tot dit examen wenschen te worden toegelaten, moeten zich vóór 24 November aanstaande, met opgave van hun adres, schriftelijk aanmelden bij den secretaris der commissie (mr. P. J. Gébel, O.-I. hoofd-ambtenaar met verlof, gedetacheerd bij het Departement van Koloniën), onder overlegging van eene quitantie van storting bij een der Rijksbetaalmeesters.

's-Gravenhage, 8 November 1916.

Namens de Commissie,
De Voorzitter,
Mr. J. J. HAGEN.

Van de Studenten-Afdeeling Leiden:

LEZING MET LICHTBEELDEN door Mejuffrouw AUGUSTA DE WIT op Vrijdag 24 November, 's av. 8 uur, in het Klein Auditorium.

Onderwerp: De Bataks.

L. M. WIJSMAN, wnd. secretaresse.

Van het Informatie-bureau: (Heulstraat 17, Den Haag).

Utzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging: Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen be-

doeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-Onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de wiskunde.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring in bacteriologische laboratorium-arbeid voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden).

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen. Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken: een civiel-ingenieur; een tijdelijk ingenieur voor de bevoeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel ingenieur); een jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken; een opzichter; een tijdelijk bouwkundig opzichter.

Bij den dienst van het mijnwezen: een ingenieur; een tijdelijk geoloog; een opziener.

Opziener 3e klasse bij den dienst der Ombilijnmijnen. Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen: een civiel-ingenieur; een werktuigkundig ingenieur; een ingenieur voor het signaalwezen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telefoondienst: een adspirant-ingenieur; een tijdelijk adspirant-electrotechnisch ambtenaar; een instrumentmaker 2de klasse; een commies.

Civiel-ingenieur bij het middelbaar technisch onderwijs.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevoeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine: een derde stuurman; een leerling-machinst.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Vast-werkman-ketelmaker, scheepmaker en modelmaker, ten behoeve van het Marine-etablisement te Soerabaja.

Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel” van het Ministerie van Koloniën.

(Nederl. Staatscourant van 1 Nov. 1916 No. 257).

Ingezonden.

Zendingsbriefkaarten.

Zooeven ontving ik het 9de jaarverslag van het Vrouwen-Hulpgenootschap van het Nederlandsche Zendinggenootschap, afdeling Linnenfonds.

De dames, die welwillend dit fonds oprichtten of thans in stand houden, voorzien de ziekenhuizen te Modjowarno en te Sonder (Ned. Oost-Indië) van de onmisbare lakens, sloopen, handdoeken, enz., benevens ondergoed voor zieke volwassenen en kinderen.

Zij hebben daarvoor veel te doen. De grondstoffen moeten met oordeel gekocht worden, sterk en toch niet duur, eenvoudig en toch netjes zijn. De stukken huishoud- en lijfgood moeten geknipt en dan aan verschillende dames toegezonden worden, die zich belangeloos met het naaien er van belasten.

Is alles gereed, dan worden de goederen — waarlijk niet meer dan het hoog noodige, — naar de ziekenhuizen in Indië gezonden en de zusters ontvangen een en ander met blijdschap, alsof 't een geschenk voor haar zelf was. Want zij leven immers geheel voor dit mooie Zendingswerk!

Een der middelen om aan geld te komen, waarmee de grondstoffen betaald moeten worden, was briefkaart-formulieren koopen, deze met 2½ cents postzegels beplakken en voor f 3.— de honderd verkoopen.

Uit bovengenoemd verslag bleek mij, dat volgens de rekening en verantwoording van de Vereeniging Linnenfonds, dit werk in het laatste jaar te Arnhem f 68.28 opbracht en te Rotterdam f 154.95. Liefdewerk voor Liefdewerk!

Maar nu door de nieuwe postverordening, waardoor men 3 cents porto moet betalen en de kaart op den koop toe krijgt, dreigt deze bron van inkomsten plotseling te verdrogen: f 223.23 schade.

Wie wil helpen dit tekort te dekken?

Indien honderd belangstellenden voor dit doel f 2.25 zenden aan Mejuffrouw E. M. van Dam, Schiedamsche Singel 82 te Rotterdam, zal de schade niet gevoeld worden.

De Bilt-Station.

H. C. GUNNING—DE VRIES.

Boksen. Ontvetting.

TOEPOEL'S MODELSCHOOL
Joh. Camphuisstraat 165—167 Den Haag
Tramlijnen 3, 4 en 7, halte Electr. Spoor.
Rondschrijven gratis en franco.

Versterking. Jujutsu.

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

ROTTERDAMSCH BANKVEREENIGING

Kapitaal en Reserven f 43.500.000.—

ROTTERDAM - AMSTERDAM - 'S-GRAVENHAGE

Behandeling van alle Bankzaken.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

De Indische Rijsttafel.

Recepten van een Indisch Kokki.

BEWERKT VOOR HOLLAND

DOOR

FRANÇOIS BLOM,

Schrijver van „De Moderne Kookkunst”

3DE DRUK.

Prijs: ingenaaid . . . f 0.75

J. C. CRAMWINCKEL

Firma P. J. CRAMWINCKEL & ZONEN

Hof-, Rijks- en Gemeenteverancier

NIEUWE HAVEN 360 TEL. HAAG 112

FIRMA OPGERICHT 1865.

Spiegel- en Lijstenfabriek.

Speciaal adres voor Encadrements in alle stijlen. Uitgebreide keuze modellen voor Gravures, Etsen, Foto's en Schilderstukken.

Zeer matige prijs voor het vergulden van Spiegel- en Schilderlijsten.

Speciale verpakking voor EXPORT naar Indië.

Geen filiaal hier ter stede.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST. Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.

Handwerklessen.

Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden

S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht,

W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75,

Lessen in Machineschrijven en Stenografie.

Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.

Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.

Kinderjuffrouw in Indië.

Indische massage en manieure, uitsluitend voor Dames en kinderen.

Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

{ Javaansch,
Maleisch.

{ Javaansch,
Maleisch,
Madoereesch.

{ Maleisch.
Battaksch.

{ Maleisch,
Boekhouding b. d. Suiker-
Industrie volgens The
Decimal Classification
and Relativ Index by
Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS-DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER

PROBEERT eens ons

Tarwe en Allinsons Tarwe-

brood. Het wordt bereid van de beste Zeeuwsche Tarwe.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,
's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.

Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.

Theoretische en practische, volledige opleiding van Dames tot Costumiëre, 1e Coupeuse,
Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.

Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

SCHOLEN VAN HET NUTSDEPARTEMENT te NIJMEGEN.

1. Fröbelschool voor leerlingen van 3 tot 6 jaar.

2. School voor jongens en meisjes van 6 tot 12 en 13 jaar.

Opleiding voor H.B.S. en Gymnasium. Het vorig jaar slaagden van 44 leerlingen 36 voor de H.B.S. en 6 voor het Gymnasium.

3. Kweekschool voor opleiding tot onderwijzeres

voor leerlingen van 14 tot 18 jaar. Het vorig jaar slaagden voor de akte onderwijzeres 12 leerlingen, voor gymnastiek 10 en voor hand werken 7.

De directeur geeft adressen van families, die meisjes in huis nemen.

Nadere inlichtingen verstrekken voorts de directeurs en directrice van de genoemde scholen.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

WIJTENBURG-MOLL

MEUBILEERING

BEHANGERIJ STOFFEERDERIJ
INRICHTING VAN VILLA's EN HUIZEN
in huur per maand en per jaar.

Anna van Saxonplein 2 - 's-Gravenhage - Tel. 7255

ROTTERDAM, DEN HAAG,
STATIONSWEG 42A PRINSESTRAAT 19-21

P. Hopman

Fotograaf.

Speciale Inrichting voor Schetsfoto's, in alle formaten.
Zeer billijke prijzen. Zie Etalage.

(Reclame) FOTO's CABINET, in f 1.50
massief eiken lijstje.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco
thuis bezorgd.

Vraagt Prijscurant. Neemt Proef.
Telefoon 3361 - Danckertstraat 43.

SEMI EMAILLE FOTO'S

op Broche, Daspelden, Manchetknoopen
en Aanhangers, NAAR ELK PORTRET,
bestelt U het best bij:

A. M. A. SUSAN

Regentesselaan 108 - Telefoon Haag 6757
Boekhorststraat 14 - Telefoon Haag 3305
BROCHE vanaf 70 cent.

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Rokin 55, Amsterdam.

Verstrekt VOORSCHOTTEN tegen diverse zeker-
heid ook aan Ind. ambtenaren en verlofgangers.
Neemt gelden in deposito tegen 5 pCt 's jaars.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELN.

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeeren van woningen.

TANDHEELKUNDIGE INRICHTING, Nieuwstraat 10.

E. J. OFFERHAUS, Dentist.

KUNSTTANDEN.

GEBITTEN.

Spreekuur alle werkdagen 9-12-11/4. DEN HAAG, Telefoon 7352.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

St. Nicolaasgeschenken
Bontgarnituren.

Brengt een bezoek aan BOEATAN

: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

WIENER & VAN WITSEN

Rotterdam Hoogstraat 226

Gevestigd 1851.

Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
Speciaal naar maat.

Familiepension „KERCHER”

Villa „MATHILDE”

Oude Schev. weg 112-114.

Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

Sigarenmagazijn

W. H. RUSMAN

Weimarstraat Den Haag

hoek van Bylandtstraat 89-91.

TELEFOON HAAG 8392.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED” POETSCRÈME

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, 's-Hertogenbosch.

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

„DE OUDE VETTE HEN”

Anno 1680.

DRIEHOEKJES. TEL. HAAG 2480 en 2500.
Holleveranciers.

BRUINBROOD

SPORTBESCHUIT
BESCHUIT
BANKET

J. B. HEIJDEMAN,

CONFISEUR. - PATISSIER.

Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.

Speciaal adres
Zoute Krakelingen.